

ਜੂਨ 2018

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (30 ਮਈ, 1606 ਈ:)
ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਤੱਤਾ ਨਹੀਂ ਰੋਇਆ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਗਰਮ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਤੱਤਾ, ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਤੱਤਾ, ਸੁਲਬੀ
ਤੱਤਾ, ਭਗਤ ਕਾਹਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਹਤ ਤੱਤੇ। ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਗਰਮ, ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ ਗਰਮ, ਦੇਗ ਉਬਲਦੀ,
ਤਵੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭੱਖਦੀ। ਰੇਤ ਗਰਮ, ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਗਰਮ, ਪਰ ਠੰਢੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਸਾਹਿਬ। ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਲਾਹੌਰ
ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 17 ਜੂਨ ਦਿਨੇ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਚੌਵੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਜੂਨ, 2018
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਛਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੇਮੇਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ	11
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	28
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਨ	31
	(ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮਦਿਨ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ)	
5.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ	39
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ..... ॥	42
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ	
	(ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)	45
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ	54
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
9.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	61
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
10.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜੱਗ ਤੇ ਕੋਈ ਮਰਦ-ਅਗੰਮਤਾ ਆਉਂਦਾ।
ਭੁੱਲਿਆਂ ਭਟਕਿਆਂ ਤਾਂਈ ਉਹ ਹੈ, ਰਾਹ ਮੌਲਾ ਦੇ ਪਾਉਂਦਾ।
ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਇਹ 'ਗੋਇਆਂ' ਜੇਕਰ, ਜਲਵਾ ਰੱਬੀ ਚਾਹੁੰਦੇ।
ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿੱਸੂ, ਰੱਬ ਹੀ ਰੂਪ ਵਟਾਉਂਦਾ।

ਦਰ ਦਹਰ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿ ਖੁਦਾ, ਆਮਦਾ-ਅੰਦ।
ਬਰ ਗੁਮ-ਸੁਦਗਾਂ ਰਾਹਨੁਮਾ, ਆਪਦਾ-ਅਕ।
'ਗੋਇਆ' ਅਗਰ ਈ ਚਸਮਿ ਤੋ, ਮੁਸਤਾਕਿ ਖੁਦਾਸਤ
ਮਰਦਾਨਿ ਖੁਦਾ, ਖੁਦਾ-ਨੁਮਾ, ਆਪਦਾ ਅੰਕ 12।

ਉਪਰੋਕਤ ਰੁਬਾਈ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ 7ਵੀਂ ਰੁਬਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਨਾਮ ਰਸੀਆਂ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ, ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਤਾਰੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਤਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀ ਇਹ ਰੁਬਾਈ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰਚੀ ਗਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ- ੪

ਉਸ ਵਲੋਂ ਰਚੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। 'ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ ॥' (ਅੰਗ-562) 'ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ ॥' (ਅੰਗ-9)

ਕਰਣਹਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਾਉਣਾ ਵੀ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਇਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ -

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਪਰ 'ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥' (ਅੰਗ-695) ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਇੰਸ ਆਦਿਕ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਤਾਰੇ-ਸਿਤਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੱਝੀ ਚਲ ਰਹੀ

ਹੈ। 'ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥' (ਅੰਗ-੧) ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਚਲ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਜੀਵ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਇਆ -

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥

ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੪

ਸਾਰੀਆਂ ਜੀਵ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਜਾਤੀ) ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖ ਵੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ (ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ, ਉਚੀ ਹੈ, ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿਕਦਾਰ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਹਾਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੰਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਹੈ ਕੌਣ ਜੋ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ ਭੇਦ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਲਿੰਗ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਖਿਤਿਆਂ, ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ 'ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ' ਗੁਰਸਿੱਖ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਸ਼ਬਦ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਤਲ ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆਂ ਗਿਆਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਨੁੱਖਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਜੀਅ ਕੇ ਭਵਜਲ ਤਾਰਣਹਾਰ ॥
ਸਭ ਤੇ ਉਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੯

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। 'ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ।' ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੌਰ ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ 'ਜੀਅ ਦਾਨ' ਦੇਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ॥

ਅੰਗ- ੭੪੯

ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਆਪ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਦੈ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਹੈ ਸੋ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਮੁਖਿ ਸਚੁ ਅਲਾਏ ॥
ਓਹੁ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਆਪਿ ਚਲਦਾ
ਹੋਰਨਾ ਨੋ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦

ਸਾਧ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੈ।
ਨਾਮ ਦੇਵਨਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ।

ਬਚਤ੍ਰਿ ਨਾਟਕ ਪਾ: ੧੦

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ ॥
ਜਮਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਮਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੦

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਇਸੇ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਤਨਾ ਉਚਾ ਚੁਕਿਆ ਕਿ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਹੋਵੇ ਆਤਮਕ ਰਸੀਆ। ਬਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵੀ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਵੱਡਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ-

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੯

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਨਾਮੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ, ਇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। ਆਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਅਭੇਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਏ। 17 ਜੂਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਸਰਬੱਤ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਵੀ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਪ, ਸਿਮਰਨ, ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਛਬੀਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ ਪਾਠ ਸਾਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਉ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਵਕਤ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੀਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਾਡੀ ਰਾਹ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣੀਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੱਚੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥

(ਆਸਾੜੁ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੇ 'ਬਾਰਹਮਾਹ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ 1107 ਤੇ ਸ਼ਲੋਭਿਤ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ 133 ਤੇ ਸ਼ਲੋਭਿਤ ਹੈ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ (ਕਥਾ) ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਾਲਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਕਿਉਂ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਫੀ ਕਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਝ ਰਾਗ ਦਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖ, ਸਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥

ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥

ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥

ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥

ਕਠਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ - ਨਾਹੁ - ਪਤੀ, ਖਸਮ; ਮਾਣਸ=ਮਨੁੱਖ, ਸੰਦੀ=ਦੀ, ਦੁਯੈ ਭਾਇ=(ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ, ਵਿਗੁਚੀਐ=ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ=ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ

ਵਿਆਖਿਆ - ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ। ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਾਂਗ ਉਹ ਜੀਵ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਤਪਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ) ਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ (ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ) ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਬਣਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦ੍ਰਿੜ-ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਗੋਚੇ ਵਿਚ, ਖੁਆਰੀ ਵਿਚ, ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਗਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਟੱਲ ਦੈਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਆਸਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਭੱਠ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਬਾਰਹ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਜੋ ਅੰਦਰ ਲੂਹ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ, ਅਨੰਦ, ਖੇਡੇ ਨੂੰ ਵਿਲੁੰਦਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,
ਜੀਉੜਾ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ -

ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ ॥
ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ ॥
ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ॥
ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੧

ਬਾਣੀ ਵਿਸਰੇਗੀ ਤਾਂ ਰੋਗ ਅਵੱਸ਼ ਲਗਣਗੇ,
ਸਾਧਾਰਨ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੱਕੇ, ਦੀਰਘ ਰੋਗੀ ਵਾਂਗੂੰ
ਮਨੁੱਖ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਿਉਂ ਪਕਾ ਰੋਗੀ
ਵਿਲਲਾਇ) ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ, ਹਾੜ ਮਹੀਨੇ
ਦੀ ਤਪਸ਼ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਸਾੜਦੀ ਹੈ (ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸ
ਲਗੈ) ਜੋ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਹਰਿ ਨਾਹੁ
ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ
ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਜੇਠ-ਹਾੜ
ਦੀ ਗਰਮੀ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਅੰਦਰ
ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ ਅਨੰਦ ਆ
ਵਸਦੇ ਹਨ-

ਛਾਤੀ ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਤਨੁ ਠੰਢਾ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਮਿਟਵੀ ਡੰਡਾ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਕਾਢਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ
ਅਮਿਉ ਧਾਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੮੦

ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ।
ਉਠਦਿਆਂ, ਬਹਿੰਦਿਆਂ, ਸੌਂਦਿਆਂ, ਜਾਗਦਿਆਂ, ਗੁਣੀ-
ਨਿਧਾਨ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਨਾਲ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤਨ ਤੇ
ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੀਤਲ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਉਠੰਦਿਆ ਬਹੰਦਿਆ ਸਵੰਦਿਆ ਸੁਖੁ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਲਾਹਿਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੨੧

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ-ਸਾਗਰ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ
ਪਾਲਣਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
ਆਸਰਾ ਲੱਭਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ ਕੇ ਨਾਮੋਸ਼ੀ
ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਖਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿਗਦੇ ਹਨ (ਜਗਜੀਵਨ
ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ)। ਗੁਰਬਾਣੀ
ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੁਖ
ਦਰਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ -

ਏਕ ਆਸ ਹਰਿ ਮਨਿ ਰਖਹੁ
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਭਉ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ
ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਝੂਠੀ ਆਸ ਹੈ -

ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਟੇਕ ਬ੍ਰਿਥੀ ਸਭ ਜਾਨੁ ॥
ਦੇਵਨ ਕਉ ਏਕੈ ਭਗਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਕੈ ਦੀਐ ਰਹੈ ਅਘਾਇ ॥
ਬਹੁਰਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥

ਮਾਰੈ ਰਾਖੈ ਏਕੈ ਆਪਿ ॥
ਮਾਨੁਖ ਕੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹਾਥਿ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਖੁ ਕੰਠਿ ਪਰੋਇ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਜਿਥੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ ਉਥੇ ਦੁਖ ਦੇ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ
॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ
ਨਾਲ ਵਿਗੋਚਾ ਹੀ ਵਿਗੋਚਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੈ (ਦੁਯੈ
ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ)। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ,
ਮਾਲਕ, ਪਤੀ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ,
ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਲਣਾ 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ' ਹੈ, ਜਿਸ
ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ
ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੂਲ-ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ
ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ -

ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਨ ਦੇਈ ਲਿਵ ਲਾਗਣਿ
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਵਿਸਾਰੇ ॥
ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਜਨ ਸੇਵਕ ਤੇਰੇ
ਤਿਨ ਕੇ ਤੈ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰੇ॥ ਅੰਗ - ੨੯੬

'ਵੈਸਾਖਿ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ
ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੩

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥

ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਹ ਅਟੁੱਟ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ
ਮਨੁੱਖ ਕਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੈਸੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਹੀ
ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਫਲ,
ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਮੰਦਾ, ਐਸਾ ਦੈਵੀ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ
ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ
ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁੰਨ ਅਤੇ ਪਾਪ ਦੇ ਕਰਮ ਕੇਵਲ
ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਵਾਲੇ ਕਰਮ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਏਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ
ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥
ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭਟਕ ਕੇ, ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼-

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਭਾਦੁਇ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਕਰਮ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇ ਦੈਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

'ਕਤਿਕਿ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਣ ਸਮੇਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ-ਕਰਮ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ -

ਕਤਿਕਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਗੁ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਮਨੁੱਖ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਚਾਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਮਨ ਦੀ ਫੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਾੜਾ ਨਤੀਜਾ ਭੋਗਣ ਸਮੇਂ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ -

ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਦੇ ਬਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ, ਨੇਕੀ ਬਦੀ, ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ ਖੇਡ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਫਲ ਭੋਗਦਾ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਗਉਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿੜ-ਭਾਵ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੰਧੇ ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲਾਣਾ ॥

ਦੁਹਰੁ ਤੇ ਰਹਤ ਭਗਤੁ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧

ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ)। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਜੀਵਨ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਕੰਮੇ ਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ (ਪਛਤਾਣੀ) ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ) ਪਰ ਜੀਵਨ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਪਛਤਾਵੇ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਖੇਡ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਗਵਾਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮਰਨ-ਉਪਰਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਾਰਥਕਤਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਨਿਮਨ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸਾਰਥਕ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿਚਿਆ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥

ਨਿਰਾਸਤਾ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਘੁੱਪ-ਹਨ੍ਰੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪੱਥ ਪਰਦਰਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹ ਵਿਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਈਏ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀਏ। ਤਾਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਈਏ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸਫਲ ਜੀਵਨ-ਜੀਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਉਜਲਾ ਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਸਾਂਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੋਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
 ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
 ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਅਤੇ ਜਾਲ ਜਾਂ ਆਵਾਗਉਣ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਲਾਸੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਸਾਧਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਸੰਤਾਂ-ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਆਨਿ ਆਨਿ ਸਮਧਾ ਬਹੁ ਕੀਨੀ ਪਲੁ ਬੈਸੰਤਰ ਭਸਮ
 ਕਰੀਜੈ॥ ਮਹਾ ਉਗ੍ਰੁ ਪਾਪ ਸਾਕਤ ਨਰ ਕੀਨੇ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ
 ਲੁਕੀ ਦੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸਿ॥

ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਦਾ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰ। ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਸਗੋਂ ਹਾੜ ਦਾ ਗਰਮ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਾੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਾੜ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸੁਖੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਾਣੀਏ, ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਾਣੀਏ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ, ਸੁਹੇਲਾ ਅਤੇ ਸਫਲ ਕਰੀਏ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ

ਆਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ ॥
 ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ॥
 ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥
 ਰਬੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ ॥
 ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਆਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ ॥

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਭ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤਪਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ॥

ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨਮੀ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੰਜ ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ।

ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ

ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥

ਸੂਰਜ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ, ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਜਿੰਦ ਕ੍ਰਾਹ-ਕ੍ਰਾਹ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੂਰਜ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤਪਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਬੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ

ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ ॥

ਸੂਰਜ ਦਾ ਰੱਥ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛਾਂ ਭਾਲਦੀ ਹੈ (ਕਮਜ਼ੋਰ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਹਨ)? ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਬੀਡਾ ਭੀ ਬਾਹਰ ਜੂਹ ਵਿਚ ਟੀਂ ਟੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ

ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਦੁਖ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਸੁਖ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ

ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ ॥

ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਕਹਿਰ-ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - 256

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - 289

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਤੇਰੀ ਨਾ ਵੇਦ ਜਾਣਦੇ,
ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਇਆ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ॥
ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ॥
ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ॥
ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ॥
ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ॥
ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ॥
ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ॥
ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ॥
ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥
ਅਪਨੈ ਰੰਗਿ ਕਰਤਾ ਕੇਲ॥
ਆਪਿ ਬਿਛੋਰੈ ਆਪੇ ਮੇਲ॥
ਇਕਿ ਭਰਮੇ ਇਕਿ ਭਗਤੀ ਲਾਏ॥
ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਆਪਿ ਜਣਾਏ॥
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ॥
ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ॥
ਨਹੀ ਲੇਪੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ॥
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪੇ ਆਪਿ॥

ਅੰਗ - 894

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ॥

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਰਮੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਕਰੀਬਨ 44 ਡਿਗਰੀ ਗਰਮੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗਰਮੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਆਪ ਸਾਰੇ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ - ਸਹਿਜ ਤਪ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਐ ਕਿ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ।' ਜਿਹਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਅਗੰਮਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਜਾਣ ਨਾ ਸਕੇ, ਅਨੁਮਾਨ ਨਾ ਲਾ ਸਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਸਮਝ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜਾਣ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ। ਜਿਹੜੇ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ। ਸੋ ਐਸੀ ਜੋ ਕਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਅਗੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗਮਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਨਿਹਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਪਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਜੀ ਜਦ ਤੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਭਾਲਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜੀਵਨ, ਭਾਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ ਹੈ ਪਰ ਚੈਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਐ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਹਚੇ ਸੀ ਕਿ -

ਦੁਖੁ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸੈ ਜੀਅ
ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ॥

ਅੰਗ - 322

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜਦ ਕਰਨੈ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਨੈ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਨੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਭਾਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਦੁਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦੈ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਛੱਪੜੀ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਲਵਾਂ, ਕੁਰਲਾ ਵਗੈਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਆਪ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੱਟ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਉਂਜਲ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਜੀਵ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਡੁੱਬ ਰਿਹੈ ਤੇ ਤਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਉਂਦੈ, ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਫੇਰ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੈ। ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਿੱਛੂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣਾ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬਿੱਛੂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਅਧਮੋਇਆ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਬਿੱਛੂ ਉਂਗਲੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹਨੇ ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਂਗਲੀ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਉਸ ਨੂੰ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਅਜੇ ਛੱਪੜੀ ਤੋਂ ਉਰੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਹੱਥ ਕੰਬਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਦੂਸਰੀ ਉਂਗਲੀ ਕਰੀ ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ ਆਈ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਹੀ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਪੀੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕੱਢਦੇ ਓਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇਹ ਡੰਗ ਮਾਰਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੱਸਾਂ ਹੀ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਮਾਰ ਲਏ, ਅਗੂੰਠੇ ਸਮੇਤ, ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਥਾਉਂ ਬਚਿਐ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਡੰਗ ਮਾਰੇਗਾ, ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਡੰਗ ਮਾਰੀ ਜਾਣੈ।” ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਦੇਖ, ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਇਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਰਿਹੈ, ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਐ ਕਿ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਐ। ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ - ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਦਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ? ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਐ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ

ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਫਰਕ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੇ, 17 ਸਾਲ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਚਾਲਾਂ ਚਲਦੈ ਕਿ ਗੱਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠਾਂ, ਇਹ ਨਾ ਬੈਠਣ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਖ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਐ, ਤੇ ਆਪ ਛੋਟੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੈ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਮੁਖੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਮੀਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਫਸਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਜਸੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਵੀ ਗੰਢਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਗੱਠ ਰਿਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਐਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਲੇਪ ਸੀਗੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੁਸੀਂ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਐ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਚੈਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਭਰਾ ਬਾਹਵਾਂ ਹੁੰਦੀਐਂ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਭਰਾ ਬਾਂਹ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ ਪੂਰਾ। ਘਰ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਵਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ, ਇਕ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਤੂੰ ਮੰਗੇਗਾ, ਓਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ-ਲੈ ਪਰ ਇਹ ਗਰਭ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ। ਜਾਦੂਗਰ ਸੀ, ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਚਲਾਈ ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ
ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ
ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈ ਕਰ
ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋਂ
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

ਸੁੱਯੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਰਾਖੀ ਕਰੀ, ਉਹ ਮੁੱਠ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਸੇ ਜੋਗੀ ਤੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਦਾਈ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਥਣਾਂ

ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਆਪਣੇ ਥਣਾਂ ਨਾਲ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਗੋਦੀ ਲੈਂਦੀ ਐ, ਪੱਲਾ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਲਵਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਐ। ਆਪ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਘੁੱਟ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿਤੇ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸਰਾਪੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸਤਤ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ। ਸੋ ਕੌਤਕ ਕਰਨੇ ਆਪ ਨੇ ਜਦ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸੱਪ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ, ਬੜਾ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਨਾਗ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਜਾਂਦੈ, ਜਾ ਕੇ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੈ, ਆਪ ਨੇ ਉਹਦਾ ਫਣ ਫੜ ਲਿਆ, ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਘੁਟਿਆ ਤੇ ਫੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਅਜੇ ਰੁੜਦੇ ਨੇ, ਤੁਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੁੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਐ। ਸਿਰੀ ਘਸਾ-ਘਸਾ ਕੇ ਸੱਪ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਸਪੇਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਸੀ।

ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਇਕ ਦੁਨੀਚੰਦ ਪੰਡਤ ਖੜਵਾਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ 500 ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹ, ਦਹੀਂ 'ਚ ਐਹ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦੇ, ਸਾਈਨਾਈਟ ਵਾਂਗ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਛੋਹੀ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਊ। ਆਹ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਹੁਣ ਲੈ ਜਾ, ਬਾਕੀ ਫੇਰ ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗੋਗਾ, ਹੋਰ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਦਹੀਂ ਖਲਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਉਹ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚਮਚੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ। ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਦੈ? ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਹੀਂ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੈ, ਉਛਲ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਆ ਕੇ ਚੱਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦੈ, ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਹ ਕੁੱਤਾ ਲੋਟਪੋਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਛੋਂਹਦੇ ਸਾਰ ਜੀਭ ਤੇ। ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੂੰ? ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਾੜਾ ਬੰਦੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਾ ਲਓ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਚਲਦੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁੱਟਦੇ ਨਹੀਂ, ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ, ਤੂੰ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਰੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦੈ ਧਰਤੀ ਤੇ। ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੂਲ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾਨ ਦਿੰਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਾਪੀ ਪਚ ਕੇ ਮਰਿਆ ਜੀ,

ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਆਪ ਹਰੀ ਨੇ।

ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ॥

ਦੁਸਟੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੁਆ ਹੋਇ ਕੈ ਸੂਲ॥

ਅੰਗ - 1137

ਉਹ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਕੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦਾ ਕਰਮ ਆਪੇ ਭੁਗਤ ਲਏਗਾ। ਏਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦੈ। ਕੋਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਪਰਤਵਾਂ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਗਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਜਿਹਦਾ ਰਾਖਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਹਦੀ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਹਦੀ ਸਦਾ ਜਿੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਐ। ਜਿਹਦਾ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੋਵੇ -

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ

ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 749

ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੈ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਤੋਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ -

ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ॥

ਦੁਸਟੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੁਆ ਹੋਇ ਕੈ ਸੂਲ॥

ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਆਪਿ॥

ਪਾਪੀ ਮੁਆ ਗੁਰ ਪਰਤਾਪਿ॥

ਆਪਣਾ ਖਸਮੁ ਜਨਿ ਆਪਿ ਧਿਆਇਆ॥

ਇਆਣਾ ਪਾਪੀ ਓਹੁ ਆਪਿ ਪਚਾਇਆ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਪਣੇ ਦਾਸ ਕਾ ਰਖਵਾਲਾ॥

ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਮਾਥਾ ਈਹਾਂ ਉਹਾ ਕਾਲਾ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪਰਮੇਸਰਿ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਮਲੇਛੁ ਪਾਪੀ ਪਚਿਆ ਭਇਆ ਨਿਰਾਸੁ॥

ਅੰਗ - 1137

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਮਿਤਰ, ਬੀਰਬਲ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਜਿਸਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੋਕ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲਤੀਫੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਧਰ ਕੇ, ਕੁਛ ਉਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਭੇਜਣਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਯੁੱਧ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਹਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਕਾਬਲ ਤਕ, ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਦੇ ਜਾਓ, ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਜਾਓ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਰਾਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਐ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਖਤਰੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ

ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨ ਹੋਏ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ ਲਿਖ ਦਿਓ ਪਰਵਾਨਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਖਤਰੀ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਦੇਣ, ਦੱਛਣਾ ਦੇਣ।”

ਲਿਖਾ ਲਿਆ ਉਸ ਤੋਂ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ, ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਜੋ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਦੇਖਦੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੰਦੈ ਕਿ ਐਨੀ ਦੱਛਣਾ ਭੇਜ। ਦੱਛਣਾ ਕੀ ਸੀ ਟੈਕਸ ਲੈਂਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਈਰਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੈ। ਸਾਡੇ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਓ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਨੇਊ ਨਾ ਪਾਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਓ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਹਿਨੋ, ਪਰ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤਰੀਵ ਅਰਥ ਹੋਵੇ, ਧਾਗਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਪਹਿਨੋ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰਾਓ, ਇਹਦੀ ਕਪਾਹ ਜਿਹੜੀ ਐ ਉਹ ਦਇਆ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੂਤ ਵੱਟੋ, ਜਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦਿਓ, ਸਤ ਦਾ ਵਟ ਚਾੜ੍ਹੋ। ਫੇਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨੇਊ ਜਿਹੜਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ ਨਾ, ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਦੂਜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਓ -

**ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥
ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥**

ਅੰਗ - 471

ਜੇ ਉਹ ਲਿਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਵਟਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ-

ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥

ਅੰਗ - 471

ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਝੜ ਜਾਣੈ, ਗਲ ਜਾਣੈ ਫੇਰ ਅਗਾਹਾਂ ਕਿਥੇ ਮਿਲੂਗਾ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੇ ਪਾਉਣੈ ਉਹ ਪਾਓ ਜਿਹੜਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਰਹਿ ਜਾਏ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਾਹਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਐ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਪਾਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਓ ਪਰ ਇਹਦਾ ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵੀ ਵਸਾ ਲਓ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਐ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਸਾ ਲਓ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨੇਊ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਦੂਖ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕੱਟੜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਸੀਗੇ, ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਉਠ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਦੁਆਰਕਾ 'ਚੋਂ

ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦੇ, ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਉੜੀਸਾ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚੋਂ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਉਠਿਆ। ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਉਠਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਉਂਗਾ, ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰੋਹਤ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਐਨੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਭੇਜੋ। ਦੱਛਣਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਊ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਨਾ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਘਰ ਬਾਰ ਜਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਾਹਦੀ ਐ -

ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸੁਮੰਦੁ ਮਹਿ

ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1366

ਕੱਲ੍ਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜੇ ਤਕ, ਜਦ ਕੱਲ੍ਹ ਆਈ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ, ਕਿ ਯੂਸਫ ਸਮੇਤ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਪੈਸਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਦੰਡ ਲਾਉਂਗਾ, ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹੜੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਦੇ ਨੇ,

ਕਰਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਜਿਹੜੇ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਰਤੇ ਅਹੰਮੇਉ ਝੜਿ ਧਰਤੀ ਪੜਤੇ ॥

ਅੰਗ - 317

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਂਦੈ, ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਚਾਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੈ, ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਦਿਖਾਉਂਦੈ, ਇਹਨੇ ਗਿਰਨਾ ਹੀ ਗਿਰਨਾ ਹੈ।

ਉਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ ॥

ਧਰਨਿ ਪੜੈ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਨ ਕਾਲਾ ॥ ਅੰਗ - 374

ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਰਿਆ ਪਿਐ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਖੱਲੇ ਗੋਰਨਾ। ਜਿਹੜਾ ਉਚਾ ਚੜ੍ਹਾਐ, ਗਿਰਨਾ ਉਹਨੇ ਹੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੋ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਜਸਾਂ ਹੀ ਸਾਜਸਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਚਾਰੀ। ਕਲਜੁੱਗੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰ, 27 ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਜਿੰਨੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 24 ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਇਕੋ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਗਿਆਨ ਤਕ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਕ, ਲੀਨਤਾ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਉਚਾਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

ਸੋ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਵਾਨ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਨੀਤੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ। ਅਕਬਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸੁਲ੍ਹਾਕੁਲ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ, ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਕਬਰ ਦੀ ਜੋ ਨੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਇਆ, ਇਹਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੀਰਾ-ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੰਦੀ, ਜਿਹਦਾ ਮਕਬਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੜ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੁਲ੍ਹਾਕੁਲ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕੱਟੜ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਬਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਦੇ ਓਹਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਫਿੱਟ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਉਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ। ਉਚਾ ਚਰਿੱਤਰ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਧੀ ਰਹੇਗੀ। ਜੇ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਦੂੱਤ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਹਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਸੂਫੀ ਵਗੈਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਮਿਤਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਭੁੰਝੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਉਹਨੇ

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭੇਟ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਬੜਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਟਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੀ ਆਮਦਨ ਤੁਸੀਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾਇਆ ਕਰੋ। ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਇਹ ਪਰਗਣਾ ਹੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਲੰਗਰ 'ਚ ਵਰਤੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੰਗਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੰਗਰ ਸਾਡਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਦੁਨੀਐ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਲੰਗਰ ਐ ਤੇ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਨੈ ਤਾਂ ਏਸ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਐ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਆਪਣੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦਾਣੇ ਭੇਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ। ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਉਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਨਾਲੇ ਮਾਲੀਆ ਵਾਪਸ ਕਰਿਆ, ਨਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਦਾਣੇ ਭੇਜੇ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਪਈ, ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲੀ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਪਈਆਂ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸਾਂਭਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ ਪੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਕੇ ਦਬਦੇ ਰਹੇ। ਬੜਾ ਆਪ ਦਾ ਜਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖਿੜਦੇ ਸੀ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਰੁਪਿਆ ਫੜਾ ਆਏ ਤਾਂ ਬੱਸ ਹੋ ਗਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ। ਮੁੜ ਕੇ ਲੜਕੀ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੀ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਰੁਪਈਆ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਬਕਾਇਦਾ ਮੰਗਣਾ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗੇ ਭਾਈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸਗਾਈ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਚੰਦੂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ

ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਣੈ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਛੁਹਾਂਗੇ, ਉਹ ਬੜੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਲਾਗੀਆਂ ਨੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਆਇਆ, ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਤਿਉੜੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਏਂ ਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ, ਉਹ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਰਿਆ ਕੀ? ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਐ। ਐਡੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਕਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਐਸਾ ਹੰਕਾਰੀ ਪਾਪੀ, ਇਹਦਾ ਜੋੜ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਪਤ੍ਰਕਾ ਪਹੁੰਚਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਖ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਆਖੇ,
ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ -

**ਲਿਖਤੁਮ ਸਭਿ ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਸੰਗਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਅਰਦਾਸਿ॥
ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਵਾਨ ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਾਤਾ
ਭੇਜਯੋ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸਿ॥
ਆਪ ਹੰਕਾਰੀ ਬਨਯੋ ਚੁਬਾਰਾ
ਤੁਮਹਿ ਕਹਯੋ ਮੋਰੀ ਸੰਕਾਸਿ॥
ਬਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਮੁਰਖ ਬੋਲਯੋ
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਰਾਸਿ॥
ਹਮ ਕੋ ਨਹਿ ਸੁਖਾਇ ਤਿਸ ਕਹਿਯੋ
ਬਸਿ ਨਹਿ ਚਲਯੋ ਸੁ ਲਿਖਯੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤ॥
ਸੁਤਾ ਨ ਸਾਕਤ ਕੀ ਤੁਮ ਲੀਜਹੁ
ਇਹ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਅਹੈ ਮਤੰਤ॥**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2240

ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਕਿ ਵੈਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਦੋਖੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਰਸੂਖ ਵਾਲਾ ਓਹ ਵੀ ਏਧਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੱਖ ਕੀਤਾ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ। ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਟੋਲੋ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਮਹਿਮਾ ਜਾਣਨ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

**ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ॥
ਅੰਗ - 707**

ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ।

ਸੋ ਇਹ ਮੁਰਖ ਚੰਦੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਕਿੱਡਾ ਦਰਜਾ ਹੁੰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ -

**ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥ ਅੰਗ - 442**

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਕਹੇ, ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਜਿੱਦ ਕਰਦੇ, ਮਨ 'ਚ ਰਖਦੇ ਕਿ ਜਦ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਲਵੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਓਦੋਂ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਮੈਂ ਕਿ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਕਰੀ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਐ, ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਹੋਏ ਦੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਾਈ ਐ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਾੜਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਮੀ ਚੋਰ, ਵੱਡੇ ਨਾਮੀ ਡਾਕੂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕਰਾਈ ਐ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਜਲੋਧਰ ਰੋਗ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਐ। ਝਿੜਕ ਕੇ ਮੋੜ ਦਿੰਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲਦੀ। ਅਖੀਰ ਹੇਠਲੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ ਨਾਮ ਦਾ, ਜੋ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈ। ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਤੇ ਪੁੱਛ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਡਾਕੂ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਕੂ ਚੋਰ ਨੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਂ।

ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ, ਸੌ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਕ ਹਾਕਮ, ਫੌਜਦਾਰ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੁਲਭੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਆ ਰਿਹੇ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਲਈਏ, ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੀਏ ਆਪਾਂ, ਸਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਥਿਆਰ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹ ਗੁਰਜ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਓਹਦੀ। ਭੀਮਸੈਨ ਦੀ ਗੁਰਜ ਸੀ, ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ।

ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੁਰਜ ਐ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਖੰਡਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਵਾਰ ਕਦੇ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅਚੁੱਕ ਵਾਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਤਕ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ—

**ਧਾਰਨਾ - ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ਹੈ,
ਅੱਗੇ ਕੋਊ ਨ ਟਿਕੇ ਵਿਕਾਰੀ।**

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਜ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਗੁਰਜ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਖੰਡਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

**ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ॥ ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ॥
ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੋ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ॥**

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ॥ ਅੰਗ - 628

ਸਾਡੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੈ।

ਸੋ ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੈ, ਜਦੋਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਿਆਸਾ ਪਾਰ ਕਰਿਆ, ਇਕ ਮੰਜਲ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਸੱਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਮੇਰੀ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੁਸੀਂ ਦਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸੁਲਭੀ ਖਾਨ ਨੇ ਦੋ ਚਾਰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇਹਨੂੰ ਤਹਿਜ਼ ਆਇਆ ਇਹਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਕੱਢੀ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਉਥੇ ਹੀ ਵੱਢ ਦਿਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਹ 'ਚ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ।” ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ ਨਾ ਉਹ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਹੀ ਗੱਲ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਣ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਨਿੰਦਕ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੁਖੀ-ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪਾਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ। ਪੜਤਾਲੀਆ ਕਮੇਟੀ ਭੇਜੋ, ਇਹ ਐਵੇਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਾਈਆਂ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੋ ਕਿ ਕੋਈ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ) ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੋ। ਤੀਸਰਾ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੋ, ਹੱਥ ਬਾਹਾਂ ਦਿਤੇ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਨੇ

ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨੇ ਮਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇਵੋ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਕੀ ਮਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਮਤਾ ਇਹ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਜਿਹਦੇ ਹੈਗੇ ਉਹ ਆਪੇ ਰਾਖੀ ਕਰੂਗਾ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਾਂਦੇ ਨੇ -

**ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਤਾ ਜਿ ਪੜੀ ਚਲਾਵਉ॥
ਦੁਤੀਏ ਮਤਾ ਦੁਇ ਮਾਨੁਖ ਪਹੁਚਾਵਉ॥
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਤਾ ਕਿਛੁ ਕਰਉ ਉਪਾਇਆ॥
ਮੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਛੋਡਿ ਪ੍ਰਭ ਤੁਹੀ ਧਿਆਇਆ॥**

ਅੰਗ - 371

ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਆਉਂਦੈ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਉਥੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇ ਬਣਾਏ ਸੀ, ਉਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਵੇ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਐਨਾ ਡਰਿਆ ਅਚਾਨਕ ਉਹਨੇ ਚਾਰੋਂ ਪੈਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭੱਠੇ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਪਹਿਲੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲੱਗੀ ਦੂਜੀ ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਥੇ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਮਾਰੀ। ਘੋੜਾ ਵੀ ਜਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਵੀ ਜਲ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, “ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ -

**ਸੁਲਹੀ ਤੇ ਨਾਰਾਇਣੁ ਰਾਖੁ॥
ਸੁਲਹੀ ਕਾ ਹਾਥੁ ਕਹੀ ਨ ਪਹੁਚੈ
ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੁਆ ਨਾਪਾਕੁ॥
ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਖਸਮਿ ਸਿਰੁ ਕਾਟਿਆ
ਖਿਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ਖਾਕੁ।**

ਅੰਗ - 825

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿਤਾ ਇਹਦਾ।

**ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤਵਤ ਪਚਿਆ
ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਧਨੁ ਕਿਛੁ ਨ ਰਹਿਓ
ਸੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸਭ ਭਾਈ ਸਾਕੁ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਬਲਿਹਾਰੀ
ਜਿਨਿ ਜਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਪੂਰਨ ਵਾਕੁ॥**

ਅੰਗ - 825

ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋ ਵਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਤਬੰਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਓਲਾਦ ਹੋ ਗਈ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ

ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਕ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਝੇੜਾ ਖਤਮ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਇਹਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਬੰਨੂ ਦੀ ਟਾਕ ਦੀ, ਇਕ ਡੋਹਰਾ ਗਾਜ਼ੀਖਾਨ ਦੀ ਤੇ ਇਕ ਚਨਿਓਟ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਓਧਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਮਸੰਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਮਸੰਦ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਓਹਦਾ ਮਸੰਦ ਐਂ ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣੈ। ਸਾਡਾ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਊ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ ਨੇ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਓ ਤਿੰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਆਪ ਦੇ ਵਲੋਂ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਲੜਾਈ 'ਚ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਰਨਤਾਰਨ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਸਾਰੀ ਭੁੱਖੀ ਐ, ਪੈਸਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹ ਏਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਨੇ ਤਰਨਤਾਰਨ। ਉਥੋਂ ਫੌਜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਮੋੜਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਬੜਾ ਦੀਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ-ਮਾਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਜਿੰਨਾਂ ਰਸਤਾ ਹੈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਹ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਖੁਸਰੋ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਲਵੇ, ਇਹ ਰਾਜ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ। ਇਹ ਝੂਠੇ ਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ -

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ॥

ਅੰਗ - 811

ਐਸੋ ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੈ ਕਾਜਿ ਜਿਤੁ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ॥

ਅੰਗ - 745

ਸੱਚਾ ਰਾਜਾ ਉਹ ਹੁੰਦੇ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ॥

ਅੰਗ - 186

ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ ਧਰਮਰਾਜ ਮੰਨੇ, ਹਵਾ ਮੰਨੇ, ਪਾਣੀ ਮੰਨੇ, ਅੱਗ ਮੰਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਰਾਜਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਚਿਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
ਰਾਜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।**

**ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ॥
ਅੰਗ - 707**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਖੁਸਰੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਾਗ, ਸਿਕਦਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਰੁਲਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਝਾਕਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ -

**ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ
ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ॥ ਅੰਗ - 534**

ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ, ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਛਕਾ ਲੈ, ਆਹ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਨੇ ਆਂ, ਰਾਹ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਪਣਾ ਕਰ ਲੈ ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਉਥੇ ਜਾਹ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਸਰੋ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆਉਂਦੇ ਕਿ ਕਿਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਮਦਦ ਦਿਤੀ, ਕਿਹਨੇ ਰੋਟੀ ਖਲਾਈ। ਬੇਅੰਤ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਸੱਤ ਸੌ ਬੰਦਾ ਗਧਿਆਂ ਤੇ ਗਊਆਂ ਦੀ ਖੱਲੂ ਵਿਚ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਕਣਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਵੀਹ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚੰਦੂ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਆ ਜਾ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਇਆ ਹੋਇਐ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਉਹ ਛੇਤੀ ਮੰਨ ਲਏਗਾ, ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂ। ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਲਾਉਣਗੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਚਲਦੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਕਰਮੋ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ ਨਾ, ਸ਼ਗਨ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਲੈ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਗਨ ਮਾੜੇ ਕੀ ਲਗ ਜਾਣਗੇ।” ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਜਦੋਂ ਹੋਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਆਦੂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਐਸਾ ਸੂਲ ਉਠਿਆ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦੂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਚਲਾਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਏਥੇ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ

ਡਾਇਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਹੀ ਡਾਇਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਹੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਚੰਦੂ ਲਾਲ, ਕੀ ਗੱਲ?” ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਏਥੇ ਅਰਜਨ ਨਾਮ ਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਓਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।” ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲਾ ਰਿਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਠੱਗੀ ਬੱਗੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਤਾਊਜ਼ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸਲੀ ਦੋਖੀ ਤਾਂ ਓਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਤਿਲਕ ਲਾਇਐ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੱਟ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ 'ਚ ਨੇ, ਜੇ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਬਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਮੀ ਡਾਕੂ ਚੋਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਬੜਾ ਜਾਦੂਗਰ ਐ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ, ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਕਰਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ, ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਅਕਬਰ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਸਿਝਣਾ ਚਾਹੀਦੈ, ਜੇ ਨਾ ਛੇਤੀ ਸਿਝਿਆ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਤਾਕਤ ਐਡੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਏਗੀ, ਰਾਜ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਾਜਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ।

ਅਹਿਦੀਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚਾਰਿਆ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ 'ਚ ਰਹਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਣ ਠੀਕ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਹੋਰ ਨਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰਿਆਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ, ਨਾਰੀਅਲ ਤੇ ਟਕਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਲਓ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਰਾਜਗੱਦੀ ਦਾ ਤਿਲਕ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਇਓ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਇਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ, ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ। ਦੋਖੀਆਂ, ਦੈਂਤਾਂ, ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਬਚਨ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਗ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਇਆ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਏਸ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਮੇਲਾ ਅੰਤ ਦਾ ਹੀ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਬਚਨ ਅਚਾਨਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮੈਥੋਂ ਝੱਲਿਆ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਓ ਜਾਣਾ,
ਜੱਗ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋਜ਼ਗਾ।**

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ
ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਹਿ ਚਲੀਐ॥
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥**

ਅੰਗ - 83

ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਉਂ ਛਿਪਣ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਾਂਗੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਗੈਰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹੈ -

**ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ॥
ਆਪਨੁ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ॥ ਅੰਗ - 281**

**ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥
ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਬੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ॥
ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥**

ਅੰਗ - 736

ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ 'ਚ, ਤੁਹਾਡਿਆਂ 'ਚ ਸਾਡਿਆਂ 'ਚ, ਮਰਦਾ ਜੰਮਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਏ ਓ? ਪੀਰਜ ਦਿਤੀ, ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਖਬਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਨਵਾਸ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਇਕ ਬੱਚਾ ਵੀ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਪਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਰੁਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਓ,

ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਲੰਗਾਹਾ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ, ਭਾਈ ਪੈੜਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਲੱਛਮਣ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਗਏ ਨੇ ਬਨਵਾਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਰੋਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਛੋੜਾ ਕਿੰਨਾ ਸੀ ਸਿਰਫ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਪੈ ਜਾਣੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਣੈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਵੇਂ ਝੱਲਾਂਗੇ ਵਿਛੋੜਾ ਤੇਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - 708

ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਬੰਨ ਰਿਹਾ ਮਨ। ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਨੂਰਾਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁਣ ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਹੋਣੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਧੀਰਜ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਜਾਓ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਜਾਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦ ਤਕ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਪੂੜ ਦਿਸਦੀ ਰਹੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਹ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਅਰਥਮੱਲ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲੋ। ਮੁਖੀ ਸੀਗੋ ਕੁਝ ਬਚਨ ਸਮਝਾਉਣੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਹੂਕ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ 'ਚੋਂ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਸੰਧੂ ਹੈ-

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਦਰ ਘਰ ਆਏ,
ਮੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਆ ਜਾ ਮਾਲਕਾ।**

ਜੇ ਤੂ ਵਤਹਿ ਅੰਡਣੇ ਹਭ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1095

ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਏਧਰੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਰਹੇ। ਓਧਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ। ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਟਕਰਾਈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਉਂ ਤੁਮਰੀ ਕਰੋਂ ਨਿਤ ਆਸਾ,
ਕਦੋਂ ਗਲ ਲਾਵੋਂਗੇ ਸਾਹਿਬਾ।**

ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ

ਹਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਗੇ ॥

ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ ਨਿਤ ਆਸ

ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਬ ਗਲਿ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥ ਅੰਗ - 1321

ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਜ਼ ਕਦਮ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਿਹੈ ਭਾਈ, ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਈ ਸੰਧੂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਕਿ ਹੈਂ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਉਹਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ।"

ਕਰਨਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਤਾਂਹੀ।

ਸਭਿ ਤਜਿ, ਗਏ ਸਿੱਖਯ ਘਰ ਮਾਂਹੀ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2353

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਜ ਕੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਘਰ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਉਚ ਨੀਚ ਕੀ ਪਰਖ ਨ ਕੋਈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਸੋਈ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2353

ਉਚੇ ਨੀਚੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇਖੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਵੇਂ ਬਿਦਰ ਦੇ ਘਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ, ਉਹਦੀ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜੋ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਆਪ ਦਾ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਾਰੇ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਦ ਪਤਾ ਲਗਦੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਅਰਥਮੱਲ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਅਰਥਮੱਲ ਜੀ!

ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲੈਣੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੈਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਹੋ?” ਕਹਿੰਦੇ, “ਹਾਂ।” ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਓਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਲੈ ਲਵੇ।” ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਉ। ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਲਦੀ ਸਰਸਾ ਚਲਦੀ ਨਦੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓਂ। ਚੰਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਲਓ, ਪਰ ਤਕਲੀਫਾਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਉਹ ਬਚਨ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਹੈ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਕਾਨ੍ਹਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਣੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਬਗੈਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚ ਰੱਖਿਐ, ਉਹਨੇ ਬਗੈਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੋਂ ਸੱਚ ਉਘਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਅਸਵੀ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬਗੈਰ -

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਗ - 930

ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਰਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਤੁਹਾਡੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਹੋਏਗਾ। ਓਸ ਸਾਧੂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਟਲੇ ਨਾ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਾਧੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਭਾਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਨਾ ਟਲੇ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਰਥਮੱਲ ਜੀ! ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਬੋਲ ਗੁਰੂ ਪਲਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਟਾਲਿਆ ਕਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਲੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਬਚਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਬਚਨ ਹੈ, ਤੀਸਰੀ ਸਾਡੀ ਇਛਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ

ਜੁਲਮ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨਿਆਏ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣੇ। ਸੋ ਪਹਿਲਾ ਸੀਸ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੇਲੁ ਰਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਥਮੱਲ ਜੀ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਨਾ ਬੰਮਿਆ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਜਾਣੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਨਾਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਥਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਨਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਸਹਿਣਾ ਪੈਣਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40ਵੇਂ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਓਗੇ। 40 ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਠਹਿਰੋ।

ਹਰੀ ਆਰਥਲ ਬਾਸੁਰ ਚਾਲੀ ॥

ਤਥਿ ਤੁਮ ਕਾਯਾਂ ਤਜੋ ਸੁਖਾਲੀ ॥

ਮਿਲਹੁ ਆਨਿ ਪਰਲੋਕ ਸੁ ਮੋਹੀ ॥

ਨਹਿੰ ਬਿਯੋਗ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੋ ਹੋਹੀ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 2356

ਕਹਿੰਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਵਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਓਗੇ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਦੇਹ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ, ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੋਲ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦੈ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਚੋਰ ਡਾਕੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਹੀ ਸਾਧੂ ਸਰੂਪ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦੈ, ਇਹ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਝੂਠੀ ਹੈ ਆਪੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪੀਰ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹਿਸ਼ਤ 'ਚ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਬੜ ਸਕਦੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਹਾਂਗੀਰ! ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਹਿਸ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹਦੇ ਨੇਕ ਕਰਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਬਾਣੀ ਸੁਣਾਈ -

ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ॥

ਕੋਈ ਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 885

ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਸੁਣਾਇਆ, ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ ਉਤੇ। ਤੀਸਰੀ ਬਾਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੀਸਰਾ ਚਾਰਜ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ

ਹੋਵੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ। ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਆਪ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੀ ਗੱਦੀ ਐ ਜਿਹੜੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਈ ਚਲਾਈ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਖਰਚ ਹੋਵੇ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਪੈਸਾ ਅਸੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਵਾਂਗਣ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨੇੜ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੂਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਰਾਜਭਾਗ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਖੁਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਲੰਗਰ ਚਲਦੈ, ਕੋਈ ਛਕ ਜਾਓ ਜਿਹਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ। ਰਾਜਾ ਛਕ ਜਾਓ, ਪਰਜਾ ਛਕ ਜਾਓ, ਡਾਕੂ ਛਕ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਛਕ ਜਾਓ ਲੰਗਰ ਦੇ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਲਈ। ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਿਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਬਕਾਇਦਾ ਹਿੱਲ-ਹਿੱਲ ਕੇ, ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਤੇ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਜਿਥੋਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦੈ, ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੈ ਕਿ ਤੂੰ ਐਧਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾ, ਇਥੇ ਤੈਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਥੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵੀ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਭੁੱਖ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਆ ਜਾ, ਤੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਥਾਉਂ ਆਹ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਰਾਇਰਾ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੈ, ਕੋਈ ਆ ਜਾਓ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਆਏ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ, ਦੋ ਵਾਰੀ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਆਏ ਤੇ ਇਹ ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਆਇਆ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸੀਂ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਦੁਆ ਕਰੀ, ਉਹਨੂੰ ਗਰੀਬ ਜਾਣ ਕੇ ਕੁਛ ਧਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪੰਜ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਇਹਦਾ ਦੰਡ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।” ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਦੋ ਲੱਖ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਏਧਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਅਹਿਲਕਾਰ ਹੋਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਾਰੀਓ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਹੁੰਦੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਪਾ ਦਿਓ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਲਿਖ ਦਿਓ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੈਰੰਬਰ ਆਏ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਬਾਣੀ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਰਚਦੇ -

**ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ ਮੈ
ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 763**

ਇਹ ਬਾਣੀ ਮੇਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ-

**ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥ ਅੰਗ - 722**

ਇਹ ਤਾਂ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਅੱਖਰ, ਇਕ ਕੰਨਾ, ਇਕ ਸਿਹਾਰੀ, ਬਿਹਾਰੀ ਘੱਟ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿਤੀ। ਤਰੋੜੀ ਮਰੋੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਬਾਣੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰੋੜਿਆ ਮਰੋੜਿਆ ਹੈ ਉਹਨੇ ਫਲ ਚੁੱਕਿਐ। ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ 'ਚ ਰਲਾਅ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਠ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਚੰਦੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋ ਲੱਖ ਲੈ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਲਿਖ ਦੇਣ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰੋੜ ਮਰੋੜ ਦੇਣ। ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਲਾਲ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਡਿਊਢੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਸ਼ੀਖਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਨੇ, ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਰਸਤਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸ਼ੀਖਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਦੱਸੋ, ਹੈ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ? ਐਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈ, ਜੇ ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਬੁਲਾ ਲਉ ਉਹਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਦੂ, ਰਾਖਾ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ, ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਉਹਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੰਨ ਲਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਭੁੱਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਕਰਨੈ ਕਰ ਲੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾਅ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਸੁਖਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣੈ। ਫੇਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਠ ਵੀ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ, ਚਾਹੇ ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕੱਟ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਬੋਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਂ ਕਰਿਆ, ਐਂ ਕਰਿਆ। ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਰਹੇ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਓਸ ਬੰਦ ਕਮਰੇ 'ਚ, ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੰਗਣ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਾਣੀ ਮੰਗਣ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਢੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਰਖਣਾ ਹੈ ਬੰਦ ਕਰਕੇ। ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਇਹੀ ਤਕਰਾਰ

ਕਰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਣ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੇ ਪ੍ਰਣ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਦੇਗਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਬੇਅੰਤ ਲੱਕੜੀਆਂ ਮੰਗਾ ਲਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਬਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਵੱਡੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਦੇਗਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।” ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਦੇਗੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਨੇ ਤੇ ਐਉਂ ਚਰਨ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦੇਗ ਉਬਲੇ, ਉਬਾਲੇ ਖਾਵੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਆ ਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ।**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ -

ਕਹਿ ਚਾਕਰ ਸੌ ਦੇਗ ਉਬਾਰੀ।

ਪਕਰੋ ਦੇਹੁ ਤਿਸੀ ਮਹਿ ਡਾਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਇਹਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਦੇਗ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਠਿ ਆਪੇ ਗਏ।

ਤਪਤਿ ਨੀਰ ਮਹਿ ਬੈਠਤਿ ਭਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਪਦੇ ਨੀਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਖੀ ਇਹ ਗੱਲ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕੇ।

ਹਾਹਾਕਾਰਿ ਹੇਰਿ ਸਿਖ ਕਰੈ।

ਉਠਜੋ ਪਿਰਾਣਾ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਜਰੈ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਹਾਂ ਚੁੱਕ ਲੀਆਂ ਉਪਰ ਨੂੰ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ! ਠਹਿਰ, ਠਹਿਰ। ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇਂ?

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਰਹਜੋ ਜਾਇ ਨਹਿ ਮੋਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਵਰ ਕੋ ਏਤਿਕ ਦੁਖ ਹੋਤੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਐਨੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਂ।

ਦਿੱਲੀ ਲਵਪੁਰਿ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲੇ।

ਅਹਿ ਲੇਵੋਂ ਨਿਜ ਹਾਥ ਉਠਾਲੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਏਧਰ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਏਧਰ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਐਂ ਚੁੱਕ ਲਏ -

ਦੁਹਨਿ ਭਿਰਾਵੋਂ ਜਿਉਂ ਕਰਤਾਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਜਿਵੇਂ ਛੈਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇੜੀਦੈ ਹੁਣੇ ਮੈਂ ਭੇੜ ਦਿੰਨੈਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਦੇਉਂ ਨਾਸ ਕਰਿ, ਲਗਹਿ ਨ ਬਾਰੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਨਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ! ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿਥੋਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਅਸੀਂ ਇਹ ਇਕ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਭਾਣਾ ਮਾਲਕ ਦਾ,

ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲੈ ਪਿਆਰੇ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ! ਇਹ ਭਾਣਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਦਿਖਾ। ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਊ।

ਭਾਣੈ ਉਝੜ ਭਾਣੈ ਰਾਹਾ॥

ਭਾਣੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵਾਹਾ॥

ਅੰਗ - 98

ਜੋ ਤੁਧੁ ਕਰਣਾ ਸੌ ਕਰਿ ਪਾਇਆ॥

ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ॥

ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸੌ ਸੁਖੁ ਪਾਏ

ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1063

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਓ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦੀ ਦੇਗ ਜਿਵੇਂ ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲੀਦੈ, ਐਂ ਉਬਾਲ ਦਿਤਾ। ਆਥਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਦੇਖਾਂ ਜਾ ਕੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਬਲ ਗਏ ਹੋਣੇ, ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੱਢੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਛਾਲ ਪਏ ਹੋਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਦਸ ਦਿਉ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਾ ਦਊਂ। ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਨ ਲਉ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈ ਲਉ, ਬਾਕੀ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਲਉ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਡਰ ਹੈ ਨਾ ਭੈ ਹੈ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥

ਅੰਗ - 1427

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਤੁਸੀਂ

ਤਕੜੇ ਰਿਹੋ -

ਹਮਨੇ ਇਮ ਹੀ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ।

ਤੂੰ ਨਹਿ ਲਖੈ ਏਵ ਆਚਰਨਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰਨ ਆਪ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਚੰਦੂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ। ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਦੇਖੁੰਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖਬਰ ਇਹਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੀਬੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਜਦੋਂ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਚੀ-ਉਚੀ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਕੋਈ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਜੇਵਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰਾ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ। ਨੇ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਬੀਬੀ ਰੋਲਾ ਨਾ ਪਾ ਦੇਈਂ ਕਿਤੇ, ਅਸੀਂ ਮਾਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਬੜਾ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਇਕ ਗੜਵੇ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ, ਨਾਲ ਚੂਰੀ ਕੁੱਟ ਕੇ ਇਕ ਸਵੱਛ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ, ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਸਾਵਧਾਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਹਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਇਹ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ, ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਸੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ। ਉਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਅਸੀਂ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਬੀਬੀ! ਏਸ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਜਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਇਸ ਕੇ ਘਰ ਕੇਰਾ।

ਹਮ ਨਹਿ ਕਰਹਿ, ਜਾਹੁ ਲੇ ਫੇਰਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

ਇਸ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਗੀਤ
ਤਿਸ ਦੇ ਹਥਹੁ ਖਾਧੀਐ ਵਿਸਰੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ।**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾ ਇਹ। ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ, ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਚੰਦੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਭੱਠ ਗਰਮ ਕਰਾ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰੇਤਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਰੇਤੇ ਨੂੰ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਉ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਿਠਾਲਦੇ -

ਜਹ ਬਿਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ

ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ॥

ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਾਜਾ

ਸਭੇ ਪਵਿਤੁ ਹਰਿ ਥਾਵਾ॥

ਅੰਗ - 993

ਇਥੇ ਬੈਠਾਉਗਾ ਤਾਂ ਐਥੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਉਂ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਠੰਡੇ ਰੇਤੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦੇਖਿਆ ਕੋਈ ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੁੱਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਬੈਠ ਗਏ, ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਐਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਰੇਤਾ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਸਿਰ 'ਚ ਵੀ ਪਾਓ। ਕੜਛਾ ਭਰ ਲਿਆ ਸੀਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅੱਗ ਵਰਗਾ ਤਪਦਾ ਰੇਤਾ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਐਡਾ ਜਿਗਰਾ, ਐਨਾ ਸਬਰ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਅੱਜ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਅਰਥ ਦੱਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੁਖਾਂ ਵਰਗਾ ਜੇਰਾ ਪਿਆਰੇ
ਲੋੜੀਏ ਦਰਵੇਸਾਂ ਨੂੰ।**

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜਿਗਰੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰੁੱਖ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਕੱਟੀ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਓ, ਰੁੱਖ ਫਲ ਸਿੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਗਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ। ਕਸ਼ਟ ਸਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਭਰਿ ਕਰਫੇ ਤਬਿ ਉਪਰ ਪਾਏ।

ਨਹਿ ਕੁਛ ਕਹਯੋ ਨ ਅੰਗ ਫੁਲਾਏ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2369

ਨਾ ਫੁਲਾਂਦੇ ਨੇ, ਚੁੱਪ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਤ ਜਲ ਦਾ ਸੋਮਾ, ਕੋਈ ਧਾਰ ਸੀਸ ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਐਉਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਰੋਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਓਏ ਤੂੰ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹੈਂ ਆਪਣਾ, ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਰਿਹੈਂ ਆਪ। ਐਡਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੈ, ਲੱਤਾਂ ਤੇ, ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੁੱਟ ਖਾਈ ਜਾਨੇ ਓਂ, ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠੋ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਰਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਤਖਤ ਡੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਪੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਕੇ ਨਰਾਜ਼ ਕਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਐਨੀਆਂ-ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੀਰੇ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੰਨਾ ਕਸ਼ਟ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਸਾਰੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਲੰਘ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੈਕਾਰੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਜੈਕਾਰੇ ਬੋਲਦੇ,
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਵਤੇ।**

ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਲੋਕ, ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ, ਦੇਵ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ, ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ, ਇੰਦਰ ਲੋਕ, ਸਵਰਗ ਲੋਕ, ਕਰਮ ਦੇਵ ਲੋਕ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਲੋਕ, ਪਰਜਾਪਤ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਮਰੱਥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਐਡਾ ਦੁੱਖ ਜਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਨਾ ਅਨਾਦਰ ਸਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਭੋਰਾ ਕੁ ਦੁਖ ਸਹਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਦਓ ਉਸੇ ਵਲੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੰਦੈ, ਭਸਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦੈ। ਕਿੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਕਿੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਅਜਰ ਜਰਨਿ ਕੀ ਐਧਿ ਜਨਾਈ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2369

ਜਿਹੜਾ ਜਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਜਰ ਕੇ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਈ ਕਰਨੀ।

ਇਤੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਜੋਤਿਕ ਸੁਰ ਸਾਰੇ।

ਚੌਕ੍ਰਿਤ ਚਿਤ ਗੁਰਿ ਚਲਿਤ ਨਿਹਾਰੇ॥

'ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ' ਸਭਿ ਕਰਹਿੰ ਬਖਾਨਾ।

'ਇਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨ ਐਸੋ ਆਨਾ।'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2369

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਚੰਦੂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕੱਲ੍ਹ ਰੇਤੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਵੱਡੀ ਲੋਹ ਲਿਆਓ, ਛੇ ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ, ਲੋਅ ਤਪਾ ਦਿਤੀ, ਲਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖੋ ਅੱਗ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੈ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ। ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣੀ ਇਹ। ਨਾ ਭੈ ਮੰਨਣੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਭੈ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਤਾਂ ਬਹਿ ਜਾਉ ਇਹਦੇ ਉਪਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿਓ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਸੇ ਹੋ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਕਦਮ ਵਧਾਇਆ ਲੋਹ ਵਲ ਨੂੰ ਤੇ ਐਉਂ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੂੰਝਾਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਦੂਸਰਾ ਪੈਰ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬਹਿ ਗਏ -

ਧਾਰਨਾ - ਤਪਦੀ ਲੋਹ ਤੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ,

ਬੋਲਣ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ।

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ॥ ਅੰਗ - 394

ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਥੇ ਬਰਫਾਂ ਹੀ ਬਰਫਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੌਰਖਨਾਥ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਿੱਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੁਰੂਦੇਵ! ਬਾਹਰ ਐਨੀ ਬਰਫ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਰਮੀ ਆਪਣੇ ਇਥੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਰਮੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ। ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਾਥੋਂ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ।” ਉਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਗਰਮੀ ਉਹਦੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਸਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸੁਲਾ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਆਦੇਸ਼! ਆਦੇਸ਼!! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ, ਐਨੇ ਸਮਰੱਥ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾ-ਦਿਖਾ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸਾ ਕੌਣ ਜੰਮਿਐ ਜਿਹੜਾ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਸਕਿਐ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੌਰਖਨਾਥ! ਅਸੀਂ ਸਬਰ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਸਬਰ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਰੀ ਤਨੁ ਏਵੈ ਜਾਲੇਨਿ॥

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ॥

ਸਬਰੁ ਏਹੁ ਸੁਆਉ ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਦਿੜੁ ਕਰਹਿ॥

ਵਧਿ ਥੀਵਹਿ ਦੀਰਆਉ ਟੁਟਿ ਨ ਥੀਵਹਿ ਵਾਹੜਾ॥

ਅੰਗ - 1384

ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਬਰ 'ਚ ਵਸਦੈ, ਸਬਰ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਸਭ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਚੰਦੂ ਦਾ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸਮੇਤ, ਹੁਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮੈਂ ਪਲਟ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਉਚਾ ਪਾਸਾ ਧਰਤੀ ਵਲ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਇਹ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀਂ ਗੌਰਖਨਾਥ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਬਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਛੱਡ ਦਿਆ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਰਚਾ ਪਾ ਚੱਲੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਲੀਹ ਕੱਢ ਚੱਲੇ ਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹਿਣ। ਗਲਤ ਕੰਮ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਣ, ਸਹੀ ਕੰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਏ ਬੁਝਾਏ, ਜੋਗੀ ਤੋਰ ਦਿਤੇ। ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਉਂਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸੱਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਆਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਉਚੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਇਹਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਸੂਰ ਕਰਿਐ ਮੀਆਂਮੀਰ? ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ-

**ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜ ਏਕ ॥
ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੋਉ ਖੋਦੈ ਕੋਉ ਚੰਦਨ ਲੇਪ ॥**

ਅੰਗ-272

ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧੀਰਜ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਐਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਟੀ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਉਸ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਇਕ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਿਆ ਕਿ ਸਮਥਿਰਤੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ ਸੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ

**ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਉ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥**

ਅੰਗ - 275

ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ ਬਰਾਬਰ ਤੇ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣੈ।

**ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ - 275

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਲ ਬੁੱਧੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਕਰੇ ਨੇ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਚੱਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਜਨ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਿਹਚਲ ਬੁੱਧੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਹਦਾ ਅਰਥ ਕਰਿਐ -

**ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ
ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ
ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥**

**ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ
ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ
ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਿਨ
ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥**

ਅੰਗ - 633

ਇਹ ਅਰਥ ਸੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ। ਇਹ ਤੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲੈ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਵੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਵੀ। ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ ਕੋਈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਦੇਖੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੈ ਆਪੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੈ ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਸਮਾਂ ਸਾਡਾ ਆਇਆ ਖੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ-

**ਧਾਰਨਾ - ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਅਰਥ,
ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਕਰੇ ਬੰਦਨਾ।**

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਆਇਐ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਸਕਣੈ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲਗ ਗਈ, ਚੰਦਰਮਾ ਡੋਲ ਰਿਹੈ, ਸੂਰਜ ਡੋਲ ਰਿਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪੀ ਚੰਦੂ ਹੈ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਇਹਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਡੋਲ ਰਿਹਾ। ਹੋਰ ਸੋਚ ਰਿਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਏਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਇਕ ਗਉ ਤਾਜ਼ੀ ਮਰੀ ਦੀ ਖੱਲ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮੰਗਾ ਲਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖੋ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੜ੍ਹਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਬੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਓਗੇ। ਅਜੇ ਮੌਕਾ ਹੈ ਆਪ ਮੰਨ ਜਾਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਰਾਵੀ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ, ਪੰਦਰਾਂ, ਵੀਹ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਪਤ ਰਸਤੇ ਤਾਈਂ ਰਾਵੀ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ, ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਆਉਣ ਦੇਣਾ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਘਬਰਾਇਓ ਨਾ, ਇਹ ਦਾਤੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ ਆਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਭਾਣਾ ਦਾਤੇ ਦਾ,
ਅਸੀਂ ਮੰਨਣੈ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੁਰਮੁਖੋ! ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ, ਆਪਾਂ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਣੀ।

**ਜੋ ਕਿਛੁ ਵਰਤੈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥
ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੈ ਸੋ ਸਚਿ ਸਮਾਣਾ ॥** ਅੰਗ - 193

ਜਿਹੜਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲਵੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਣ ਮੰਗਾ ਲਿਆ। ਪੂਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਵਸਤਰ ਉਪਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦੇਣੈ ਇਥੇ ਹੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪ ਚਾਦਰਾ ਤਾਣ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਐਉਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਕੰਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - 932

ਸੋ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਾਣਾ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵਰਤਾਅ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਈਸਾ ਜੀ ਇਕ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੀ, ਬੜਾ ਜੁਲਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ। ਸੂਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੁਕਾਈ ਉਹ ਭਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਸ਼ਤੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਡਣਾ ਸੀ, ਬੋਹੜ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਹੰਟਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੰਟਰ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਸੀ, ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਭਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਜਿਹੜੇ 12 ਚੇਲੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖੀਦੈ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦੇਖੇ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਦਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਰੁਮਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਰੇ ਚਾਹੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਤੇ ਨੀਹਾਂ 'ਚ ਚਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਰਦ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਓਹੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਓਹੀ ਲੜਾਈਆਂ, ਓਹੀ ਝਗੜੇ, ਓਹੀ ਮਾਸ, ਓਹੀ ਕਬਾਬ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ। ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ। ਈਸਾਈ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗਣ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਕਿਥੇ ਗਏ, ਅੱਜ ਅਫਰੀਕਾ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈ ਆਪਣੇ ਰਹਿਬਰ ਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਹਿਬਰ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਹੋਇਐ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਰਗਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਵਰਗਾ ਨਾ ਜਗਤ ਉਤੇ ਹੋਇਆ,
ਆਖੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।**

ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ, ਜੁਲਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਖਾਸ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ

ਕਹਾਏ। ਆਪ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾ ਰਹੇ ਓਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਬੰਧੀ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਜਪਿਓ ਜਿਨਿ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ
ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥**

ਅੰਗ - 1409

ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਈਸਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਏ ਈਸਾਈਓ! ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਓਂ, ਜਿੰਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਉਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਪਾਪ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਝੱਲ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸੁਖੀ ਕਰਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜਪ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਫਿਰ -

ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥

ਅੰਗ - 1409

ਨਾ ਸੰਕਟ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ, ਨਾ ਗਰਭ ਜੋਨੀ 'ਚ ਪਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਇਕ ਝਾਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਰੀਕ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਣੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-14)

2. ਮੰਦ ਬੈਰਾਗ - ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਦ ਬੈਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬੈਰਾਗ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਕੰਮ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਘਰੋਂ ਨੱਠ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜਾਂ ਬਿਜ਼ਨਸ, ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿਤ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਹੋ ਕੇ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਾਂ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਾਂ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਰ ਮਰੈ ਘਰ ਸੰਪਤ ਨਾਸੀ॥
ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਇ ਭਇਆ ਸੰਨਿਆਸੀ॥

ਜਾਂ ਕਥਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣਾ ਕਿ ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹਨ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਬੈਰਾਗ ਹੋ ਜਾਣਾ; ਇਸ ਬੈਰਾਗ ਨੂੰ ਮੰਦ ਬੈਰਾਗ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਆਇਆ ਬੁੱਲਾ ਪਉਣ ਦਾ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਕੱਖ ਅਕਾਸ਼।
ਢਹਿੰਦਾ ਢਹਿੰਦਾ ਢਹਿ ਪਿਆ
ਕੱਖ ਕੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ।

ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ ਹੈ -

ਫਿਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਦਹ ਦਿਸਾ
ਜਲ ਪਰਬਤ ਬਨਰਾਇ॥
ਜਿਥੈ ਡਿਠਾ ਮਿਰਤਕੋ ਇਲ ਬਹਿਠੀ ਆਇ॥

ਅੰਗ - 322

ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਛਾਣੀ ਖਾਕੁ ਬਿਭੂਤ ਚੜਾਈ
ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਗੁ ਜੋਹੈ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਨ ਜਾਣੈ
ਸਾਚੁ ਕਹੇ ਤੇ ਛੋਹੈ॥
ਪਾਠੁ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਝੁਠੋ ਬੋਲੈ
ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਮਤਿ ਓਹੈ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਈ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਸੋਹੈ॥
ਮੁੰਡੁ ਮੁੰਡਾਇ ਜਟਾ ਸਿਖ ਬਾਧੀ

ਮੋਨਿ ਰਹੈ ਅਭਿਮਾਨਾ॥

ਮਨੁਆ ਡੋਲੈ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਰਤ ਆਤਮ ਗਿਆਨਾ॥ ਅੰਗ- 1013

ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਾਥ ਕਮੰਡਲੁ ਕਾਪੜੀਆ
ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ॥
ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪਿਆ
ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ॥

ਅੰਗ- 1013

ਪੁੰਅਰ ਤਾਪ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾ॥

ਅਪਦਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਸਤਾ॥

ਦੇਸੁ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸਹਿ ਧਾਇਆ॥

ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈ ਆਇਆ॥

ਅੰਗ - 1348

3. ਇਕ ਇੰਦਰੇ ਬੈਰਾਗ - ਤੀਸਰਾ ਬੈਰਾਗ ਇਕ ਇੰਦਰੇ ਬੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੈਰਾਗ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੋਨੀ ਹੋਇ ਇਹ ਬੈਠਾ ਇਕਾਂਤੀ
ਹਿਰਦੈ ਕਲਪਨ ਗਾਠਾ।

ਹੋਇ ਉਦਾਸੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਚਲਿਓ

ਫੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ਠਾਠਾ।

ਅੰਗ - 1003

4. ਯਤਮਾਨ ਬੈਰਾਗ - ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅਮਿਤ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਮਿਤ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥

ਅੰਗ - 12

ਅਜਿਹਾ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਮੋੜ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਸਤਿ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੋਰ ਝੁਠੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਹੋ -

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਚੇਤਿ ਰੇ ਅੰਧਾ॥

ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਝੂਠਾ ਸਭੁ ਧੰਧਾ॥ ਅੰਗ - 326

5. ਵਿਤਰੇਕ ਬੈਰਾਗ - ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਔਗੁਣ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਹਥਕੜੀਆਂ ਤੇ ਬੇੜੀਆਂ ਬਣ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੈਰਾਗਮਈ ਬਣਾਉਣਾ ਵਿਤਰੇਕ ਬੈਰਾਗ ਕਹਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਤਨ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ॥**

ਅੰਗ - 315

ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਣਾ ਕਿ -

**ਓਥੈ ਖੋਟੇ ਸਟੀਅਹਿ ਖਰੇ ਕੀਚਹਿ ਸਾਬਾਸਿ॥
ਬੋਲਣੁ ਫਾਦਲੁ ਨਾਨਕਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਖਸਮੈ ਪਾਸਿ॥**

ਅੰਗ - 146

ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ-

**ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ
ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ॥
ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ
ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ॥
ਥਾਉ ਨ ਪਾਇਨਿ ਕੂੜਿਆਰ
ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ॥
ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ
ਹਾਰਿ ਗਏ ਸਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ॥**

ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ॥ ਅੰਗ - 463

6. ਵਸੀਕਾਰ ਬੈਰਾਗ - ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਸਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੁਕ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ। ਜਾਗਦੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਓਟ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸਟਾਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ।

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ॥ ਅੰਗ- 274

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ॥

ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ॥ ਅੰਗ - 274

**ਮਿਥਿਆ ਸ੍ਰਵਨ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਹਿ॥
ਮਿਥਿਆ ਹਸਤ ਪਰ ਦਰਬ ਕਉ ਹਿਰਹਿ॥
ਮਿਥਿਆ ਨੇਤ੍ਰੁ ਪੇਖਤ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪਾਦ॥
ਮਿਥਿਆ ਰਸਨਾ ਭੋਜਨ ਅਨ ਸੁਾਦ॥
ਮਿਥਿਆ ਚਰਨ ਪਰ ਥਿਕਾਰ ਕਉ ਧਾਵਹਿ॥
ਮਿਥਿਆ ਮਨ ਪਰ ਲੋਭ ਲੁਭਾਵਹਿ॥
ਮਿਥਿਆ ਤਨ ਨਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰਾ॥
ਮਿਥਿਆ ਬਾਸੁ ਲੇਤ ਥਿਕਾਰਾ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਮਿਥਿਆ ਸਭ ਭਏ॥
ਸਫਲ ਦੇਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਲਏ॥**

ਅੰਗ - 269

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ।

7. ਤੀਬਰ ਬੈਰਾਗ - ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਤੀਬਰ ਬੈਰਾਗ ਕਹਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਆਲਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤੇ ਸਤਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਜਾਗੇ। ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਅਤਿ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

8. ਤਰ ਤੀਬਰ ਬੈਰਾਗ - ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰਨੇ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ, ਮਾਇਕ ਸੁਖ, ਮਿਤਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਆਦਿ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ

ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਲੋਚਾ ਕਰਨੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਤੱਤ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸਤਿ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਰੁੱਖ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਣਾ। ਨਾ ਸਵਰਗ ਦੀ ਆਸਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ, ਨਾ ਹੀ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਣਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਵਡਿਆਈਆਂ ਸਭ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗਰ ਜਾਨਣੀਆਂ ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਤੇ ਮੈ ਰਹਿਓ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ॥**

ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਮਹਿ

ਰਹਉ ਅੰਤਿ ਅਰੁ ਆਦਿ॥ ਅੰਗ - 1370

9. ਤਰ ਤੀਬਰ ਤਰ ਤਮ ਬੈਰਾਗ - ਇਸ ਬੈਰਾਗ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬੈਰਾਗ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂ ਦੀ ਬਿੱਠ ਸਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਲੋ ਹੋਤ ਦੇਹ ਧਰ ਭੋਗ॥

ਕਾਕ ਬਿਸ਼ਟਾ ਸਮ ਜੇ ਗਿਨੇ ਬੀਤਰਾਗ ਤੇ ਲੋਗ॥

ਅਧਿਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਲੋ ਭੋਗ ਜੋ ਚਹੈ ਸਭਨ ਕੋ ਤਿਆਗ॥

ਬੇਦ ਅਰਥ ਗਿਆਤਾ ਮੁਨੀ ਕਹਿਤ ਤਾਹਿ ਬੈਰਾਗ॥

ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ

ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰੇ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਚਲਣਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੈ-ਜੈਕਾਰਾਂ, ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਝਰਮਟ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ ਨਿਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੈਰਾਗ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ।

ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਸਾਧਕ, ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਔਲੀਏ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਸੰਸਾਰਕ ਝਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਘਾਲਣਾ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਚ

ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਟਸਮਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਸਮ, ਦਮ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੀਸਰੀ ਸਮਾਧਾਨ ਉਪਰਾਮ॥

ਫਠੀ ਤਿਤਿਕਸ਼ਾ ਜਾਣੀਏ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਇਹ ਨਾਮ॥

ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰ ਅੰਤਰੀਵ ਸਾਧਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਣਾ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਵੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੂਸ਼ਣ (ਗਹਿਣਾ) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਦ੍ਰੈਤ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਚੌਲਾ ਪਹਿਰ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਜਗ, ਸੰਤ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਏ।

ਨ ਕਿਸੇ ਰੰਜ ਨ ਆਪ ਰੰਜੀਵਨ

ਮਰਨ ਥੀ ਆਗੇ ਮੋਏ।

ਨਿੰਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਦਈ ਵਿਦੈਗੀ

ਵਾਦ ਵਿਬਾਦ ਸਭ ਖੋਏ।

ਲਾਲ ਲੱਧਾ ਲੈ ਪਲੇ ਬੱਧਾ

ਦਾਸ ਸੇਵਾ ਚਰਨ ਤਿਨ ਧੋਏ।

ਹਰਦਮ ਖਾਲਕ ਯਾਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਉਂ ਕੱਢਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਣਾਂ।

ਹੱਥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰਸ ਚੜ੍ਹਿਆ

ਕਿਉਂ ਮੰਗਣ ਦਾਣਾ ਦਾਣਾ।

ਜੋ ਚਿਤਵਣ ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨੇ

ਸਭ ਕਰੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਣਾ।

ਓਹ ਰੱਬ ਦੇ ਤੇ ਰੱਬ ਓਹਨਾਂ ਦਾ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੱਡਿਆ ਹਭੋ ਮਾਣਾ।

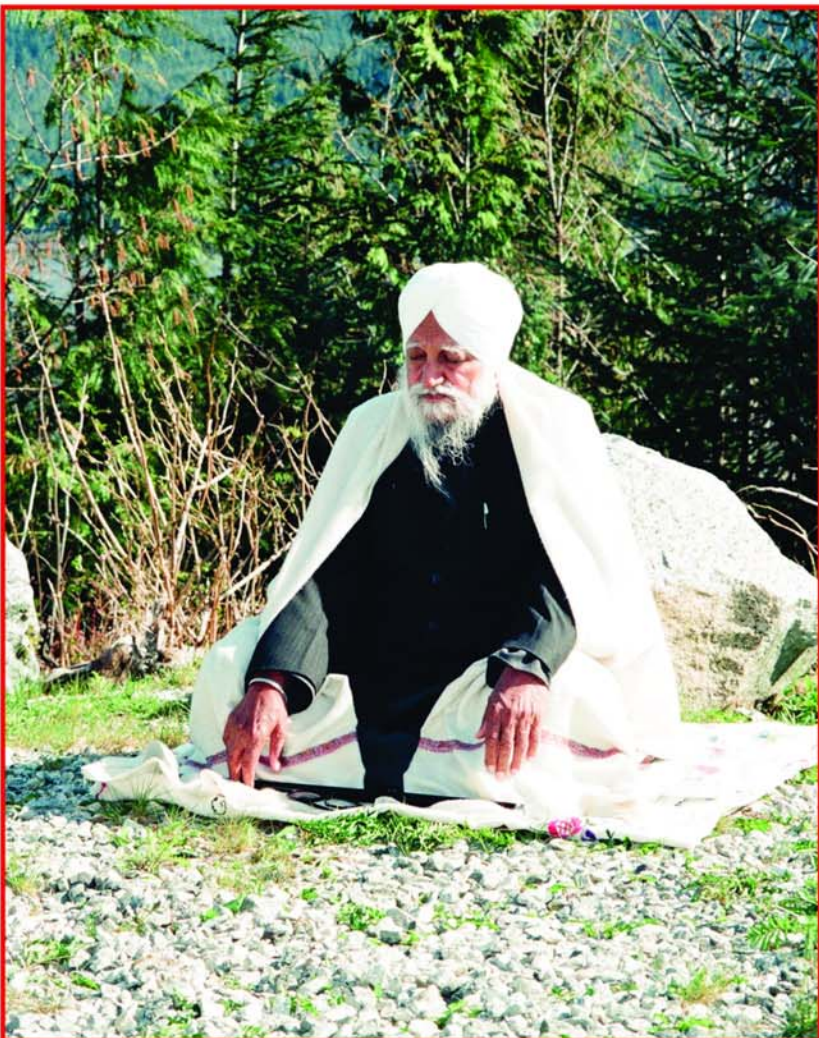
ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਨ

ਨੋਟ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ 17 ਜੂਨ 1918 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਪਣੀ ਕਥਾ, ਆਪਣੇ 83ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਵਖਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਨੂੰ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਹੋ ਓ। ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਤਜਰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਬੁਢਾ ਹੋਆ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਕੰਬਣਿ ਲਗੀ ਦੇਹ।

ਜੇ ਸਉ ਵਰਿਆ ਜੀਵਣਾ ਭੀ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖੇਹ॥

ਅੰਗ - 1378

ਅਸਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦੈ। ਆਪ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਓ, ਬਾਹਰੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਏ ਕਿ ਜੀ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋਇਐ, ਅੱਜ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਅੱਜ 17 ਜੂਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ 17 ਜੂਨ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ 17 ਜੂਨ ਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ 20 ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੇ ਵੀ 20 ਤਰੀਕ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੋਂ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ'

ਟੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਿਐ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਥੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਭਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਜਾਣੈ ਕੀ ਉਥੇ ਵੀ ਐਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੋਏਗਾ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੈ -

ਇਕ ਦੂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀਆ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ - 762

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ

ਇਕ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਐ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦੇ, ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ ਓਨਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਭਾਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ -

ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - 1368

ਮੈਂ ਖਿੱਚ ਖਾ ਗਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ, ਵੈਸੇ ਓਥੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਨਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ। ਉਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦਿਸੀ ਜਾਣੇ ਭਗਵੇਂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਿਐ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਧੂ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ, ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ, ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਿਨਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ, ਉਹ ਹੋਰ ਅਕਲ ਹੈਗੀ, ਇਹ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣੈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣੈ, ਇਹ ਅਕਲ ਮੈਨੂੰ ਆਈਓ ਨਹੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ। ਇਹ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੋਚਦਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਵਲ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਜੀਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੰਘੀ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕਾਰਜ ਮਿਲਿਐ ਇਹ ਬੜੀ ਔਖੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੀਗੀ, ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਬੜਾ ਸੋਗਣਾ ਜਨਮ ਲੰਘਿਆ, ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ, ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਬਰੋਟੀਆਲਾ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀਗੇ।

ਉਥੇ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਸੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਕਿ ਬੋਹੜ ਹੈ, ਕੋਲ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ, ਰਸਤਾ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਪੂਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਲ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਕ ਬੀਬੀ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾਇਆ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਹ ਜਨਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ, ਨਾ ਲੈਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਡੇਰਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣਾ, ਆ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲੈਣੇ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਬੋਹੜ ਸੀਗਾ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਖੱਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਕਪੀਨ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪੂਣਾ ਬਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਅਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਅਜੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਤ ਸਨ ਉਹ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਤਪ ਵਾਲੇ ਸੀਗੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਜੇ-ਜਿੱਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਸੁਣਦੈ ਤੁਰ ਜਾਂਦੈ ਘਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਘਰਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਕਿਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੋਣੈ, ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ, ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੇਫਿਕਰ ਸੀਗੇ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੋਲਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐਵੇਂ ਈ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਐ। ਸੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਗਏ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ, ਜਦ ਢੱਕੀ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੱਕੀ ਵਿਚ। ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਦ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ। ਉਹ ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਤੱਕੜੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਛੇ ਬੋਰੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਬੋਰੀ, ਛੇਵੀਂ ਬੋਰੀ ਤੇ ਵੀ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਕ ਖੱਡਾ ਸੀ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਨਾ ਹੋਇਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਐ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ 'ਚ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੱਕ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਿਆ ਜਦ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸੀਗੇ ਸਾਧੂ। ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਾਂ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਲੰਘ ਗਏ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 'ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ'

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸਾਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?” ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਕਾ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਐ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸਦਾ ਜੀ।” ਇਕ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰਾ ਮਿੰਟ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪਈ ਕਿ ਲੈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਖਾਮੋਸ਼।” ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਵਾਰਾ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ। ਅਵਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਸੀ, ਪਰਖ ਸੀ, ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਹ ਰਿਹਾ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ, ਸੱਚਮੁਚੀਂ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਓਗੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਇਹ ਕਮਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ

ਜਾਊਗਾ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਲਊਗਾ ਕੋਈ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਊ। ਥਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਜੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਐਨੇ 'ਚ ਮੇਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਤਾਂ ਕੁੰਡਾ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਦਾ। ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਿੰਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ?” ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਨਾਉਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ

ਦਿਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ। ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਬਰੋਟੀਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਲੇਟ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ ਚਲ ਪਏ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭੌਣੀ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਡੋਲ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾ। ਐਨੀਓਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 45 ਮਿੰਟ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹੇ। 45 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਨਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਣਿਐਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈਗਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬਣਿਆਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਿਆਂ। ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਮੈਂ ਜੋ ਬਣਿਆਂ ਇਹਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਰੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪਿਆ ਸਾਡਾ, ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਟ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਇਕ

ਕਦਮ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਉਹ 'ਜੀਵ' ਲਾਗ ਦੇ, ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੋਗਾ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਬਣਿਐਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ। ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਫੁੱਛ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸੱਜਣ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀ ਇਕੱਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਗੋਛੇ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਕਰਦੈ, ਪਾਠ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦੈ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ?” ਓਦੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਸਰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦਾ ਹੁੰਦੇ ਇਹ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਣਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਇਹਨੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਏਸੇ ਧੁਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਰੀਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ। ਬੀਜੀ ਦਾ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗਣ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰੋਈ ਜਾਣੈ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ। ਜਦ ਆਵੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਥੇ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਂ ਹੱਥ ਪਾ ਲਈਏ, ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ, ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹੋਈਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਆਇਆ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਖਤਮ ਹੋਏ, ਸਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਮੈਂ ਇਕ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਜਿਹੜੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਵੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾਂ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਦੇ ਸੀ ਉਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ, ਨਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਲਾਓ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਉਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੈ ਲਊਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ,

“ਉਹ ਕੀ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਡਾਈ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੈ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਕਿਆਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ੧੯ ਸਤਿਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣੈ। ਕਿਆਰੇ ਲੰਬੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੂਰੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੋ ਗਈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣੈ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਵੇਂ ਫਾਰਮਰ ਆਏ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਫਿਰੇਗੀ, ਉਥੇ ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਲੈ ਗਈ ਫੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। 60 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਉਹ ਐਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ, ਤੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਹੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਇਥੇ। 4 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਊਂਗਾ। ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਇਲਾਕਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਮੂਹਰੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਯਾਨਿ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਝੋਂਪੜੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਵਿਚੀਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੀ। ਕਰਾਚੀ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀਆਂ ਇਕ ਬੈਡ ਕਵਰ ਸੀ, ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਪਾਹ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਆਪ ਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ, ਇਹਨੇ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਪਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਹਿ ਲਾ ਕੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ। ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਓ, ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਉਹ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਦਰਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਸਭ ਪਏ ਰਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਛਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ।

ਉਹ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਾਣਿਆ। ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿੱਚ 'ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਕੀਤੀਆਂ, ਗੁੱਸੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਫੇਰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

ਉਹ ਦਿਨ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਜਾਨਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਦੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਈ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਸੀ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਾਲ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕੱਲਾ ਰੋਇਆ ਕਰਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੈਗੇ। ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੋਲਦਾਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਣੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਕੋਈ ਐਸੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਕਰੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਨਾਂ। ਜੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਐ, ਸਿੰਧ 'ਚ ਹੋਇਐ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹੋਇਐ, ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਕਿ ਇਹਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਗਏ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਲਾ ਮਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ

ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਓਹੀ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਇਕੋ ਨੇ ਦੇਣੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਸ ਰੱਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਸੱਜਣ ਬਣਾਇਐ। ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਝਿਐ। ਆਹ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ

ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਗੀ ਛੋੜਿ॥ ਅੰਗ - 1102

ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਓ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰ ਲਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਖੇਲੁ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਮਾੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਸਦਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਸਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ

ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥

ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥ ਅੰਗ - 876

ਸੋ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਰਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਦਾ ਕੋਈ।

ਜੇ ਸਉ ਵਰਿਆ ਜੀਵਣਾ ਭੀ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖੇਹ॥ ਅੰਗ - 1380

ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤਾਅ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਛਪਰੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਭਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੀਜ਼ ਮਿਲੀ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ, ਮੁੜ ਕੇ ਲੀਜ਼ ਮਿਲ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਆਇਆ, ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ, ਫੇਰ ਗਲ 'ਚ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਗਿਆ,

ਹਾਰਪੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਜਨੇਊ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੁੰਦੈ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਿਆ ਮੈਂ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਾ ਹੀ ਗਿਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹੀ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥

ਪ੍ਰਿਠੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥ ਅੰਗ - 83

ਸੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਹੁਣ, 82 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, 83ਵਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੈ। ਸਿਹਤ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੰਦੈ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਭੋਗਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਭੁਗਾ ਕੇ ਮੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੇਰੁਖੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦੈ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਠੰਢੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਝੋਂਪੜੀਆਂ 'ਚ ਵਸ ਜਾਓ। ਟੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਹੈਰੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੱਧ 'ਚ ਗਿਆ ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਇਹ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਘਰ-ਘਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਆਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਏਕੜ ਕਪਾਹ ਬੀਜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਇਹ ਸਿੱਖ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤਾ ਖਰਚ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ, ਟਿੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਗੜ੍ਹਵਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਣੇ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੈਂ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਮੇਰੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਮ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਸੋਟੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਵੀ ਜਾਈਦੈ, ਉਹ ਐਉਂ ਚੌੜੀ ਕਰ ਲਈ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਹਰੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਅੱਗ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ

ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿਉ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਚਾਹੇ ਜਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁਟਣੈ, ਸੁਟਣੈ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਚਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ। ਮੈਂ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਘਰ ਭੇਜਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਲੇਕਿਨ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਕਰਮਗਤੀ ਐਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਉਣੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੈਣੇ-ਦੇਣੇ, ਔਖੇ-ਸੌਖੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ, ਇਹ ਤੂੰ ਭੋਗ ਲੈ। ਤੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖ, ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੁਣ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਐ। ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਹ ਬੜੀ ਟੇਡੀ-ਮੇਢੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਬਗੈਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਠ ਦਾ ਕਦੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਠ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਉਂਦੈ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥ ਅੰਗ - 10

100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਪ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰੂੰਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਬਾਦਕਾਰ ਸੀਗੇ, ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟੋਭਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਰਾਰ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੀਗਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਏ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਪੂ ਅੱਜ ਤਿੰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਬੀਬੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ, ਤੀਸਰਾ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ੍ਹੇ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੀਜਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੈਗਾ। ਉਤਾਬਾ ਸਿੱਧ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ ਮੁੰਡਿਆ ਗੁਰਪਾਲ, ਜਾਹ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਬੈਠੇ ਸਵੇਰ ਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਪੂ ਬੁਲਾਉਂਦੈ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖਾਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਰ

ਕਿਵੇਂ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਕਰਾਰ ਚਲਾਉਣ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਰ ਕਰਾ ਲੈ, ਇਕ ਰੋਟੀ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਅੜ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਬਲਦ ਜੋੜ ਦਿਤੇ, ਮੈਂ ਕਰਾਰ ਦਾ ਕੰਨਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ,

ਕਹਿੰਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਐ ਕਰਾਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਤੇਰਾ ਰੋਟੀ ਜੋਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਮੇਰੀ ਆਈ। ਛੋਟਾ ਸੀ 18-19 ਸਾਲ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਰ ਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ, ਮੈਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ 'ਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ! ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਉਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਛੁਡਾ ਦੋਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੁੰਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਊ ਜੀ! ਮੈਂ ਛੱਡੀ ਸ਼ਰਾਬ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਨਸ਼ਵਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਂਗਲ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਡੁਲ੍ਹ ਗਈ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਐਨੀ ਕੁ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਆਹ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾੜ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੈ।” ਜਦ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਾਥੀ, ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹਨੇ ਦੁਫੇੜ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਇਆ। ਘੁਮਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟਿਆ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆਇਆ, ਪਿੰਡ ਵੀ ਓਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ 1957 ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸਮਾਧੀ ਅਸਥਿਤ

ਪਟਿਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰਚੇਜ਼ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮਿਲਦੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇਕ ਠੋਕਾ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਠੋਕੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆਇਓ। ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ

ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲਓ ਛੇ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਪਰ ਲਿਖੋ ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਇਹ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਆਇਆ ਅੱਜ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਆ ਲਓ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਿਰਫ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਜਨਰਲ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਡੇਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਮਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿੱਡਾ ਠੋਕੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਸੋ ਦਸਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਸਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਅਫਸਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸੀਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਿਵਲ

'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਦੇਖ, ਤੇਰੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲਗ ਕੇ ਇਥੇ ਤਕ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਖੱਲੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹੋਰ ਨੇ, ਆਹ ਪਈਆਂ ਨੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਫਾਇਲਾਂ। ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਤੂੰ ਕੱਢਦੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ ਕਿ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੂੰ ਆਉਂਦੇ ਤੇ 11 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਨੌਟ ਸਾਹਿਬ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਰਜਾ ਹੁੰਦੈ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੁੰਦੈ? 18 ਸੈਕਟਰ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜਮਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਨ ਕੱਢ ਲਓ ਤੇ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਇਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐ, ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ, ਤੱਕ ਐਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਇਕ ਬੰਬ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਇਕ ਬੰਬਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਖੇਤੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰੂਗਾ, ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਕੀ ਕਰੂਗਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਹੁਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ, ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਦ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਰਖਦੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ -

ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਸਚੇ ਕੀ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚ ਵਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 463

ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ 1958 ਦਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੋਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਬਰਾਚਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਮੇਰੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀਟ ਤੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਗੈਰ ਦੱਸੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕੱਢੋ ਪਾਣੀ ਇਹਦਾ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਖੇਤ 'ਚ ਕਣਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਊ। ਖੇਤੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਵੀ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਬੇਰਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਟਰੱਕ ਲੈ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਗੁਦਾਮ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣੇ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। 13 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, 52 ਹਜ਼ਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ

ਕਿਹਾ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਨੈ। ਆਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਏ ਆਏ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲੈਣੀ ਐ? ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਰਾਜ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਉਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ ਮੈਂ ਆਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜੀਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਜੇ ਆਉਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਾਰ ਚਲਾਓਗੇ ਜਾਂ ਜੀਪ ਚਲਾਓਗੇ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੇਖ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਜੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏ ਦੇਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਉਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਲਾ ਲਏ ਉਸ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲੱਗਿਆ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਭੋਜ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕ ਲੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

(*****)

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-39)

ਕਾਮ ਕਿੱਡਾ ਬਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੋਗੀ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੋਰਖਨਾਥ ਸਿੱਧ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਨ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਜੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਕੰਦਰਾ ਵਿਚ ਛਿਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 15 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮਛੰਦਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਮਸਤ ਤੇ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਕਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਹੋਏ ਹਨ, ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਟੋਲ ਕੇ ਦੇਖ, ਜਦੋਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਧਿਆਨ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿ ਦੇਖੇ ਪਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਨੇ ਮੋਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਗੋਰਖ ਨਾਥ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਪਦਮਣੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਨੇ ਲੰਕਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਮ ਬਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜੋ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਪਰਾਇਆ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੇ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਅਪਨਾ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ਪਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੪੨

ਰਾਮੁ ਸੰਗੀ ਤਿਸੁ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ॥

ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ਸੇ ਮੀਤ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ ॥

.....
ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥

ਆਪਿ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੮

ਇਸ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ, ਹੁਣ 'ਮੈਂ' ਬਣ ਕੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਸਾ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਸਰੀਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਬੁਲਾਵੋਗੇ, ਦਾਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਉ ਬੋਲਾਵਹਿ ਤਿਉ ਬੋਲਹ ਸੁਆਮੀ

ਕਦਰਤਿ ਕਵਨ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੭

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ, ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿੱਤ ਕਰਮ, ਕਾਇਕ ਕਰਮ, ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਮ ਆਦਿ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੀਵ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜੀਵਨ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਭਾਵ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਤਨਾ

ਚਿਰ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੀ ਫੜਨਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਹੋਂਦਾ ਫੜੀਅਗ ਨਾਨਕ ਜਾਣੁ ॥
ਨਾ ਹਉ ਨਾ ਮੈ ਜੁਨੀ ਪਾਣੁ ॥ ਅੰਗ-੧੨੮੯

ਆਪਨ ਕਰਮ ਆਪੇ ਹੀ ਬੰਧੁ ॥
ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਮਾਇਆ ਧੰਧੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੮੮

ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਏ ਸੋਇ ॥
ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੫

ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਤਕ 'ਮੈਂ' ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹੇਗਾ ਤਦ ਤਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਉਹ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਮਾੜਾ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭਾਵ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਪਨ ਕਰਨਾ ਪਰ ਕਰਮ ਤਾਂ 'ਮੈਂ' ਧਾਰ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵਾਕ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਵ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਮ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਰੰਤ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ 5, 7 ਜਾਂ 10 ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ 50 ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਕਰਮ ਹੈ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਲ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੀਵ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਲਾਨੇ ਨੇ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ, ਨਜਾਇਜ਼ ਕੀਤਾ, ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੰਸਾਰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼ ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦਵੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੩

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਏਡਜ਼ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਬੀਮਾਰੀ ਸਹੇੜੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਛੇਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈ ਕਰਮ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋਲ ਪ੍ਰਚਾਉਣੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ 100 ਪੁੱਤਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਰਾਜ ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਮ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮਦਨ ਘਟ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਖਰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੋ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਘਾਟਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ, ਵੀਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਜਮਾਂਦਰੂ ਨੇੜ੍ਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ 100 ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 107ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ। ਕਹਿੰਦਾ ਦਿਖਾਓ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਜਨਮ ਵੀ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਵਰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਮਾਸ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਅਟਾਰੀ ਤੇ ਹੰਸਾਂ ਨੇ 100 ਬੱਚੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਬੱਚਾ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖੁਆ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਖੁਆਇਆ ਕਰੋ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਖਾ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਉਡ-ਉਡ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਜਾਨਾਂ

ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪਣਾ 104ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ। ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅੱਕਾਂ ਤੋਂ ਟਿੱਡੇ ਫੜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁੱਡੀ ਬਣਾ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਧਾਗਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਟਿੱਡਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਤਿਖੀ ਸੂਲ ਤੋੜ ਕੇ ਟਿੱਡੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ 106ਵੇਂ, 103ਵੇਂ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾ ਦਿੰਦੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚਲਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਣਕ ਪੀਸ ਦਿਓ, ਜਦੋਂ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ ਫੇਰ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਗੇੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰੰਤ ਜੀਵ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ, ਧੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ, ਪਤਨੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈਏ ਆਦਿ। ਇਸ ਲੈਣੇ ਦੇਣੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਫਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਤੀਰ ਪਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਰੂਪੀ ਭੱਬੇ ਦੇ ਤੀਰ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਤੀਰ ਸਮੇਂ ਰੂਪੀ ਕਮਾਨ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੭

'ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੈ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।'

ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਕੇ 'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਰੂਪੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੱਸੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਰੱਸੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਰੱਸੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਉਮੈ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿਚ, ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਕੰਗਾਲ ਬਣ ਕੇ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਜਿਵੇਂ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਛੱਪੜੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਹੰਗਤਾ, ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਰਮ ਪੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਛੱਪੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਂ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੋਟਰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਾਈਪ ਨਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਖੁੰਝ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਫਸ ਗਿਆ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਹੋਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗੁ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

'ਚਲਦਾ.....।'

ਸੁਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥
 ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥
 ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ ੧ ॥
 ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਥਾਈ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸਰੁ
 ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
 ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਹਰਵਾਨਾ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੮

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
 ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੫੬
 ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਹੈ ਹੀ ਐਸਾ -
 ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,
 ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।
 ਯਾਦਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

1609 ਈਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮੀਰੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੀਰੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚੱਲੇ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਇੱਟਾਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਗਾਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਇੱਟਾਂ ਫੜਾਉਂਦੇ। ਕਿੱਡੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਿੱਡੀ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਚਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਨੇ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਸੀ ਚਾਣਕੀਯ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਰਾਜ ਨੇਤਾ ਨੇ ਉਹ ਚਾਣਕਯ ਪੁਰੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਸਤੰਭ ਲਿਖੇ ਨੇ। ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ। ਸਾਮ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਨੋਟ ਨਾਲ, ਵੋਟ ਜਿਵੇਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਦੰਡ ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਡਰਾ ਕੇ। ਅੱਜ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੱਲਾਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਤਿੰਨੋਂ ਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਹੁੰਦੇ ਭੇਤ, ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਤ ਦੀ ਕਸਮ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਭੇਤ ਕੀ ਹੈ? ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭੇਤ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣੇ। ਚੌਥਾ ਅੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਵਰਤਣੈ ਜੇ ਤਿੰਨੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ। ਹੁਣ ਚੌਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਨੇਤਾ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹਨ ਤੇ ਦਸਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸੋਚ ਸੀ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
 ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥
 ਅੰਗ- ੯੨੨

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਿੱਤ ਹਨ, ਸਮਝੋਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਸਮਝੋਤਾ ਏਧਰ-ਉਧਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਹਿਤ ਆ ਗਿਆ, ਸਮਝੋਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋੜ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।
 ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ। (ਚੌਪਈ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰੱਖੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚਰੋ। 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤੀ। ਕੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਭਾਵੇਂ ਭੇਤ ਰੱਖਿਆ,

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਲੋਂ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਆਟੇ ਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਵਰਗੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਦੂਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਸਭ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਐਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਨ, ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਾਸਤੇ। ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ।
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟ ਮਰੈ ਕਬਹੂੰ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤ।

ਸੂਰਮਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਦੀਨ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਪੀਰੀ ਇਹਨੂੰ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ, ਪੀਰੀ ਹੈ ਸੀਸ, ਮੀਰੀ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਸਤਾਰ ਸੀਸ 'ਤੇ ਸਜਦੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਦਸਤਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਐਸਾ ਤਖ਼ਤ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥਕ ਮਾਮਲੇ ਜਿੰਨੇ ਸਨ ਇਹ ਨਜਿੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਤਖ਼ਤ ਹੈ। ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਆਂਦਾ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। 6 ਤੇ 7 ਪੇਹ ਦੀ ਰਾਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਰਘੁਕੁਲ ਰੀਤ ਸਦਾ ਚਲੀ ਆਈ,
ਪ੍ਰਾਣ ਜਾਏ ਪਰ ਬਚਨ ਨ ਜਾਈ।

ਜੇ ਕਕਈ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਇਕ ਯੁੱਧ 'ਚੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਕਈ ਨੇ ਆਪ ਰੱਥ ਚਲਾ ਕੇ ਯੁੱਧ 'ਚੋਂ ਬੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਏਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਈ, ਇਹਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦੋ ਵਰ ਮੰਗ। ਜੋ ਮੰਗੋਗੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਭਰਤ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਬਨਵਾਸ ਦਿਤਾ

ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੀ ਰੀਤ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਕਿੰਨੇ ਬਚਨ ਹਨ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ? ਜੇ ਅਸੀਨ ਨਿਧਿਆਸਨ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਨਿਧਿਆਸਣ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਧਾਰਨਾ ਧਿਆਨ ਸਮਾਧੀ ਇਹ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ।

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥ ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਫਲੀ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੨

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵੀ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੭

ਇਕ ਵੀ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ।

ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣ, ਰਣ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨਾ ਭੱਜ, ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ -

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ।

ਦੀਨ ਵਾਸਤੇ, ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਜਰ, ਜੋਰੂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਏ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਯੁੱਧ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਜੰਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਰਣ-ਯੁੱਧ ਫਤਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਆਈ-

ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ।

ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਗੰਧ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੮

ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਜੰਗ ਕਰੇ। 'ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮਹਿ ਦੇਉ ਚਲੈ'। 'ਤੇਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆਵਾਨ ਹੋ, ਸਤਿ ਬਚਨੀ ਹੋ। ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਔਖੀ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਲੈ ਲੈਣੀ, ਉਹਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਤੂੰ ਐਨੀ ਕੁ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨਿਭਾ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਵਜੰਤੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਛੱਡੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਬਚਨ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕਮਾਵਾਂਗਾ।

ਹੋਇਆ ਕੀ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਧਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਹੱਥ 'ਚ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਮੌਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਓਹੀ ਵਜੰਤੀ ਮਾਲਾ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀ, ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਗਈ ਫੇਰ ਇਸ ਕੋਲੋਂ।

ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜੰਤੀ ਮਾਲਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਕਰਦਾ ਜਾਨ 'ਤੇ ਆ ਬਣੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੰਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨੂੰ ਤੂੰ ਨਿਭਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੈ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਨੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਲੱਭਣ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ -

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਵੀ ਆ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰ ਆਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ, ਹੱਥ ਸੁੱਚੇ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ। ਉਹ ਗਿਆ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਇਆ ਹੀ ਨਾ। ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੀ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਐਸੇ ਅਵਤਾਰ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਉਹ ਜੀਵਾਲ ਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਹਾਰਦਾ ਸੀ। ਦਿਤਾ ਹੋਏ ਬਚਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਬਚਨ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਸ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਕਿ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੌਦਾਗਰ ਸੀ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ, ਬਚਪਨ 'ਚ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਕ ਗਵਾਰੇ 'ਚੋਂ ਪਾਥੀਆਂ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਭਰੀ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦੇ ਫੇਰ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਈਂ। ਕਿਤੇ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੂਹ ਨਾ ਜਾਈਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭੰਗਣ ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹਨੇ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਇਆ, ਘਰ ਆਇਆ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ। ਇਸ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਘਰ 'ਚ ਕੋਈ ਓਲਾਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਦੂਸਰੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਘਰ 'ਚ ਵਿਆਹ ਲਿਆਈ। ਹੁਣ ਮਾਂ ਨੇ ਕੀ ਬਚਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੇਖ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇ। ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਪਹਿਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਦੂਸਰੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਭਗਵਾਨ! ਮੈਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਛਕੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਛਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਹੈ, ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਸਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ' ਕੀਤਾ ਕੌਲ ਕਰਾਰ, ਬਚਨ, ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ, ਉਹ ਤੋੜਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉਤੇ ਤਾਂ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਚਲਦਾ.....।'

ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

(17 ਜੂਨ. 1918-2018)

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕਰ ਯਾਰੇ, ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਜੋ ਹੋਇਆ।
ਬਦਨ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਮਝੋ, ਦੋਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ ਗੋਇਆ।
ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੋਲੋਂ, ਦੂਰ ਸਦਾ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ।
ਪਰ ਆਤਮ-ਵੇਤਾ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ, ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਸਮਾਇਆ।

ਪੁਰ ਗਸ਼ਤ ਜਿ ਸਰ ਤਾ ਬ-ਕਦਮ, ਨੂਰ ਉਲ ਨੂਰ।
ਆਇਨਾ ਕਿ! ਦਰ ਵੇ ਨ ਬਵੱਦ ਹੇਚ ਕਸੂਰ।
ਤਹਦੀਕ ਬਦਾਅ ਜਿ ਗਾਫਲਾ ਦੂਰ ਬਵੱਦ
ਓ ਦਰ ਦਿਲਿ ਆਰਫਾ ਖੁਦ ਕਰਦਾ ਜ਼ਹੂਰ।

ਬਾ-ਕਮਾਲ ਹੈ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਰੁਬਾਈ। ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਈ ਰੂਹ ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਰੱਬ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮ ਵੇਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਹੋ ਵਿਗਸਦਾ ਹੈ, ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ, ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ।
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ। (ਜਨਮ ਸਾਖੀ)

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- 2

ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਵਿਗਾਸ ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੋਈ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂਰਾਨੀ ਨੂਰ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਲਈ ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ-

ਆਸਮਾਂ ਸਿਜਦਾ ਕੁੰਨਦ, ਪੇਸ਼ਿ ਜ਼ਮੀਂ ਕਿ ਬਰ ਓ
ਘਰ ਦੋ ਨਫਸ ਅਜ ਪੈ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖੁਦਾ ਬਿ-ਨਸੀਨਦ।

ਅਕਾਸ਼ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਉਤੇ ਇਕ ਅੱਧਾ ਬੰਦਾ ਇਕ ਦੋ ਦਮ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਮਨ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਰੱਬ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥
ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- 420

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 9323

ਬ-ਜ਼ੋਰਿ ਸਾਇਆ-ਇ ਤੂਬਾ ਮੁਰਦਹਾ ਯਾਬੀ।
ਬ-ਜ਼ੋਰਿ ਸਾਇਆ-ਇ ਮਰਦਾਨਿ ਹੱਕ, ਖੁਦਾ ਯਾਬੀ।
ਅਰਥਾਤ - ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਇਆ

ਜੋ ਕਰ ਮਨ ਦੀ ਆਸ ਪੁਜਾਵੈ

ਛਾਇਆ ਰੱਬੀ ਬੰਦਿਆ ਸੰਦੀ ਰੱਬ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਵੈ।

ਤੂਬਾ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ (ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਸੁਖਾਂ ਵਾਸਤੇ) ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਪਰੰਤੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਖਸ਼ਿਆਂ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ (ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ) ਤੂੰ ਸਰਬ-ਸੁਖਦਾਤੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਂਗਾ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੇਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ/ ਪੀੜੀਆਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ, ਲਿਖਣਾ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਕਲਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰਲਾ ਜੀਵਨ, ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ ॥' (ਅੰਗ-223)

ਆਮ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ

ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਿਮਤੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਕੁਝ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਲਮ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪਰਿਆਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼ਦਸਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ। ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਬਾਨੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ। ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੁਛ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਦਾ ਜੀਵਤ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅੱਜ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਤੇ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੩

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲ ਹੁਆ ਰਾਮ ॥

ਜੇਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੮੪੬

ਜੀਅ ਦਾਨ - ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਧਨ, ਦੌਲਤ ਭਾਵ ਚਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਦਾਨ, ਅਨਾਜ, ਬਸਤਰ, ਭੂਮ ਇਤਿਆਦਿਕ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਥੂਲ ਦਾਨ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦਾਨ ਵੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨ, ਬੁੱਧ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਨ ਵਡਮੁੱਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਇਕ ਦਾਨ ਹੈ ਜੋ ਅਤੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਕੇਵਲ ਸਾਧੂਆਂ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਉ ਇਸ ਦਾਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡੋ।

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੩

ਇਹ ਦਰਗਾਹੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

'ਜੀਅ ਦਾਨ' ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਾਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਬ

ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ, ਉਸ ਟੁੱਟੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਰੌਂ ਰੁਮਕਣ ਲਾ ਦੇਣੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਹੋਂਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾ ਦੇਣੀ, ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਤਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਕਰਾ ਦੇਣੀ। ਇਹ 'ਜੀਅ ਦਾਨ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। **'ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥' (ਅੰਗ-੯)**

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਮੁਰਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤੁ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

ਅਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਚਤੁਰਤਾ, ਮੁਖ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਅਤੀ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਧਨਵਾਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਤਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਵੀ ਅਹਾਰ (ਖਾਣ ਪੀਣ) ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਕਰੰਟ ਐਨਰਜੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨

ਉਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਤ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਜੀਅ ਦਾਨ ਹੀ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਯੂ.ਪੀ., ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬਈ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਪਹਿਲਾ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ - ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਹੰਢਾਇਆ ਤੇ ਕਮਾਇਆ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਢਲੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਸੂਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ

ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਵਕਤ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ। ਨੌਕਰੀ ਭਾਵੇਂ ਫੌਜ ਦੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਿਵਲ ਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਮੌਕੇ ਆਏ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਇਆਵੀ ਲਾਲਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਪਰ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਨ ਦੇ ਠੋਕੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਘੁਟਾਲੇ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ। ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਠੋਕੇਦਾਰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਠੋਕਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਪੁਲਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਟੈਚੀ ਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣੇ ਕਿ ਇਕ ਬਿਆਨ ਸਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਉ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖਬਰਦਾਰ! ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ **'ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥'** (ਅੰਗ-੧੨੪੫)

ਹਕੂ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਹਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥(ਅੰਗ-੧੪੫) ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਸਿਵਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਟੋਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਅਗਾਂਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀਤਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਫਸਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ। ਇਕ ਸਤਿਸੰਗੀ ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੀ ਕਣਕ ਵੱਢ ਦੇਣੀ। ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ।

ਦੂਸਰਾ ਹੈ:- ਨਾਮ ਜਪਣਾ - ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਗਨ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਵਿਚ 'ਅਕਾਲੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਅਤੇ ਘੁਲਾੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ 'ਚ ਗੁਪਤ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 2 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣਾ। ਫਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਮਾਨਸਾ ਦੀਆਂ ਝਿੜੀਆਂ, ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਤੇ ਫਿਰ ਯੂ.ਪੀ ਜਾ ਕੇ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਤੀਸਰਾ ਹੈ - ਵੰਡ ਛਕਣਾ - ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਆਈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਸਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੇ ਵਾਰੀ ਆਏ ਹੜ੍ਹ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਆਈ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਿਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਦ ਤੇ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਇਆ। ਸੋ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ।

ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ - ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 'ਅਕਾਲੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਾਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। **'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ'** ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ, ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜ ਖਾਲਸੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਏ। ਹਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ। ਹਰ ਕਾਰਜ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਰਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ

ਸ਼ਾਨੋ ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ, ਸ਼ਰਧਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਈ। ਆਪ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ। ਤੀਸਰਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਅਮੁੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ -

ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਬਸੈ ਜੀਅ ਨਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੯

ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ

ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥ ਅੰਗ-੭੯੫

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ 'ਸ਼ਬਦ' ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। 'ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੈ ਚਲਾਇਓ ਪੰਥ, ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕਉ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ' 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ਼, ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਿਆ, ਨਿਜਵਾਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਤੇ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਈਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਉਤਰੇ। '**ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ ॥ ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ ॥**' (ਅੰਗ-੧੨੦੪) ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਪਰਮ ਹੰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਟਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਖੂਹ ਤੇ ਆ ਕੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਆਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਖੇਡਦੇ-ਖੇਡਦੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਤਪੱਸਵੀ ਬਾਲਕ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾ

ਫਿਟਕਾਰਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪਦਮ ਰੇਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਤਪੱਸਵੀ ਸਾਧੂ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਰਤਾਪ ਹੋਵੇਗਾ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ।

ਅਗੰਮੀ ਬਾਤ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸੋਝੀ - ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਸੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਅਗੰਮੀ ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਇਕ ਜਨਮ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਤਪ ਤਤਕਿਸ਼ਾ ਸਦਕਾ ਇਸ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕੇ।

ਬਚਪਨ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ - ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ, ਲਗਨ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਗਤ ਜੂਠ ਅੱਖਰ ਕਾਪੀ ਤੇ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਗਤ ਜੂਠ ਅੱਖਰ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਜੀਭਾ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 70,000 ਵਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਸੰਥਿਆ ਲੈ ਕੇ ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਗਨ, ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਗਨ, ਕੀਰਤਨ, ਭਜਨ, ਪਾਠ, ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸੀ।

ਹੋਰ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ - ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤਲੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਪਰ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਂਦਾ ਜਿਥੇ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਭ ਦਾ ਕਰਦੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ - 16 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਈ। ਬਸ ਇਕ ਤਕਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਲ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋ ਗਏ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- 208

ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ - ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ? ਤੂੰ ਕੌਣ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ? ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਵਾਲ ਆਇਆ। ਆਤਮਿਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ ਵਿਚ ਛਿਨ ਮਾਤਰ ਦੇਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਨਮ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਕ ਪਰਮ ਜੋਤਿ 'ਚੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਖੂਹ ਦੀ ਲੱਜ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿਰੇ ਤੇ ਗੱਠ ਹੈ। ਅਗੰਮੀ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ, 45 ਮਿੰਟ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਇਕ ਬਚਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਉਸ ਘੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆ, ਐਸਾ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਦਾ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਬਸਰ ਕੀਤੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ - ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ, ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਤੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਸੰਪਰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ

ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਝੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਦੋਂ ਆਪ 'ਤੇ ਪਈ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਝੁੰਮ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਸੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਾਹਦਾ ਰਸ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਸ। ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੈ ਕਾ ਚਾਉ ॥ਅੰਗ- 40

ਇੰਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ 'ਚ ਲਿਆ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਪੁਸਤਕ ਵਚ 'ਸੰਤ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। 'ਸੰਤ' ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਅਗੰਮੀ ਕੌਤਕ ਸਨ। ਚਾਚੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਾ ਦੇਣਾ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣੀ। ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਆਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜਣਾ। ਫੱਲੇਵਾਲ ਨਗਰ (ਨੇੜੇ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਵੇਲੇ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ 56 ਘੰਟੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦੇਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਭਰੀ ਦੋ ਗਿੱਠ ਉਤੇ ਰਹਿਣੀ ਅਨੇਕਾਂ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਕੌਤਕ ਅਗੰਮੀ ਕੌਤਕ ਸਨ।

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ -

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕੀਤਾ। ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਇਹ ਇਕ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਸੀ। ਪਰ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਿਰਲੇਪ ਹੀ ਰਹੇ।

ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਕਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਉਦਪੁਰ ਦੀ ਹੋਣਹਾਰ ਬੇਟੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਹਿਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 7 ਸਾਲ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਬੇਟੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬੇਟੀ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਹੈ। ਲਉ 1 ਰੁਪਈਆ ਮੈਂ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਹੋਏ ਤੇ ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੰਨ ਹੋਏ।

ਬੀਬੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਤੇ ਸਾਥ - ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀਆਂ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ, ਕਦਮ-ਕਦਮ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। 'ਸੰਤ' ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦਿੰਦੇ। ਸਗੋਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੋ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰੋ, ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੋ, ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਸਭ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ ਭਾਵ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਗੈਰਾ ਆਪ ਜੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵੜਣ ਦਿੰਦੇ ਸਗੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿਣਾ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਬੀਬੀ ਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ), ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਇਆ। ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸੁਚੱਜੀ ਸੇਧ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਗੁਗੇ, ਮੜੀਆਂ, ਮਸਾਣਾਂ, ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ

ਪਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਅਧੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕੰਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ - 'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥ (ਅੰਗ - ੨੯੦) 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਿੰਧ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਲੀਨਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਏ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਗੰਮੀ ਕੌਤਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਰਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਟਰ ਲੰਮੇਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਜੀਵਨੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ - ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੇਰੇ ਇਕ ਨੇੜੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਾਉ। ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਛਕਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ 'ਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਹਨਤਾਨਾ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ? ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੋਲੋ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਕ ਨਹੀਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਜਾਤਪਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ - ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ

ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਲਗਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣਾ। ਅਖੌਤੀ ਉਚੀ ਜਾਤ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਉ! ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਰੱਬ ਦੇ ਹਨ। ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਅੱਗ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ -

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥
ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੯
ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਾਟੀਐ ਨਾਨਕ ਛੁਟਸਿ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੩੦

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੫੦

ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਤੇਰੀ ਪਸਰਿ ਰਹੀ ॥
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਨਰਹਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੬
ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩

ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ
ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥
ਅੰਗ- ੯੨੨

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੯੯

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ ॥
ਅੰਗ - ੧੫

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜਾਤਪਾਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ।

ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਆਪ ਨੇ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਾਕਰੀ - ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਰਵਿਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸੀ, ਨੂੰ

ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫਾਰਮਿੰਗ (ਕਿਸਾਨੀ) ਦੀ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ। ਸਫਲ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ।

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ - ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ, ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਕੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸੰਨ 1969 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ 5 ਸਿੰਘਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋਈ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਤਰਾਈ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੰਗਲ ਪੁਟੇ ਭਾਵੇਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਗਏ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਚੋਰੀਆਂ, ਡਾਕੇ ਮਾਰਨੇ ਤੇ ਸਮਗਲਰ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾੜੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਸ, ਦਇਆ ਵੀ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸਾਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। **'ਚਲੇ ਥੇ ਅਕੇਲੇ ਪਰ ਕਾਫਲਾ ਜੁੜਤਾ ਗਿਆ'** ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਮਾੜੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਇਕ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ - ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਦੀਵਾਨ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਆਇਆ। ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੌਹਰੀ ਵਾਂਗ ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਲਵਕਤੀ ਵਿਚ ਲਏ ਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਵਾਹ! **ਪਿਛਲੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਤਪਸਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਮਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣੀ ਹੈ।** ਬਸ ਉਸ ਘੜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੁਲਾਈ 1986 ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ 1978 ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਡਮੁੱਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੰਪੰਨਤਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ - 1978 ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਏਧਰ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਬੰਜਰ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ। ਸਿੱਖੀ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਵਸਨੀਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਨਾ ਸਮਝੋ, ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਓਗੇ। ਅੱਜ ਉਹ ਬਚਨ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੋਪੜ, ਮੁਹਾਲੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਏਰੀਆ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਘਰ-ਘਰ, ਨਗਰ-ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਆਪ ਜੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਨ 1986 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਡੇਤਰੀ ਮਿਲੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜੀ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਤੇ ਟੋਏ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਲੱਗੇ-

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਅੰਗ- ੩੧੯

ਇਹ ਬੀਆਬਾਣ ਧਰਤੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਜਾ ਨਗਰ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜੇ ਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ

- ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇੜੇ ਮਾਨੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਕੁੰਭ ਚਲ ਪਏ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ। ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੈਕਟਰ 19, 34,, 22 ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ। ਸਾਲਾਨਾ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਸੰਨ 1990 ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ। ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜੱਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਹਿਮਾਚਲ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਯੂ.ਪੀ., ਬੰਬੇ, ਕਲਕੱਤੇ, ਅਸਾਮ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਰਹੇ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਣ ਆਉਣਾ -

ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ 'ਹਮ ਗਲੇ ਤਕ ਭਰੇ ਹੂਏ ਹੈ ਦਿਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੋਡ ਦੇਂ।' ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਸਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਕਾ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਔਰ ਗਿਆਨ ਸੇ ਸ਼ਰਸਾਰ ਲਬਾਲਬ ਭਰੇ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਈ। ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੋਲੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵਿਖੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾ ਨਿਆਸ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ।

ਤਿਆਗ ਤੇ ਪਕੜ - ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਕਰਨ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ - ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਉ। ਗੱਡੀ ਲੈ ਲਓ, ਮਾਇਆ ਲੈ ਲਓ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਪਾਉ। ਇਸ ਤਿਆਗ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਈ ਪਕੜ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਸਦਕਾ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਅੱਜ ਸੀਡੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੰਮੀ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਅੱਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਂਭੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਜਗਿਆਸੂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਹੋਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ - ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰਗ' ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਵੈਸਾਖੀ 1995 ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਤੇ ਰੀਨੀਊਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ਣ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਦਾਰੇ ਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜ - ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦੋ ਸਕੂਲ, ਦੋ ਕਾਲਜ, ਇਕ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਇਕ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਤੇ ਇਕ ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਤਿਆਦਿਕ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਸਦਕਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬਲ

ਪਿਆਰ ਉਦਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੰਤਰਤਾ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਤਾਂ ਵਡਮੁੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਤਾਂ ਵਡਮੁੱਲੀ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਚਲ ਰਹੀ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯੋਗ ਆਗੂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਨਿਨ ਸੇਵਕ ਦੇਖੇ ਪਰਖੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ, ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਆਪ ਦੇ ਥਾਪੇ ਗਏ ਸੇਵਕ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ 7-8 ਅਦਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਲਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਡਮੁੱਲੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ, ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਦੇਣ ਸਮਾਜ ਲਈ ਸਦਾ ਹੀ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰਾਨੀ ਨੂਰ ਬਣ ਗਏ। ਨੂਰਾਨੀ ਨੂਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ, ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨੂਰ ਵਿਚ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂਰ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਦਾਸ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਭੁੰਝਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਕਬੀਰ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਹਿ ਮਸੁ ਕਰਉ ਕਲਮ ਕਰਉ ਬਨਰਾਇ॥

ਬਸੁਧਾ ਕਾਗਦੁ ਜਉ ਕਰਉ ਹਰਿ ਜਸੁ ਲਿਖਨੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੮

ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਬਿਆਨ ਕਰਨੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਹੈ।

ਭੁੱਲਾਂ ਚੁੱਕਾਂ ਦੀ ਪਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ - 17 ਜੂਨ 2018)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜੂਨ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 1606 ਈ. ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਦੇ ਰਚੇਤਾ, 'ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ' ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜੋਤਿ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਨੂਰੀ ਜੋਤਿ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੈਸੀ ਅਨੂਠੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ? ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਭੱਟ ਬਾਣੀ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਉਂ ਵੇਖਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨੂਰੀ-ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਏ। ਆਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਏ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਰਚਨਾ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਸਨ। ਸਾਧ ਦੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

1. ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨੈ ਕਉਨ ਪ੍ਰਾਨੀ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਭ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨੀ॥
2. ਸਾਧ ਸੰਗ ਕੇਵਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥
3. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਾਧ ਰਿਦ ਬਸੈ॥
4. ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ-271-72

ਆਪ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਕਮਲ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੇਪ, ਨਿਰਦੋਖ, ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਧੀਰਜਵਾਨ, ਨਿਰਮਲ, ਨਿੰਮਰ, ਆਤਮ-ਰਸੀਏ, ਸਭ ਤੇ ਦਿਆਲੂ, ਸਮਦਰਸੀ, ਬੰਧਨ-ਰਹਿਤ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਸੁਖ-ਸਹਜ-ਨਿਵਾਸੀ, ਸਗੋਂ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ' ਸਰੂਪ ਸਨ। ਐਸੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਧਰਮ, ਸੱਚ, ਨਿਆਂ, ਸ਼੍ਰੇਮਾਨ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਹੱਕ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਸੰਤ, ਸਾਧ ਜਨ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੇ ਲੱਛਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

1. ਜੀਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜਨੀ ;
2. ਸੁਖਾਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ, ਵੈਰ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ।
3. ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਣੀ ਤੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣਾ;
4. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਇਉਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਉਲ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਤੋਂ -
5. ਸੱਜਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਬਣਾਉਣਾ।
6. ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸੁਣਨੀ ਅਤੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਨਾ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਮੰਤ੍ਰੰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮੰ ਧ੍ਰਾਨੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ ॥
ਗ੍ਰਾਨੰ ਸਮ ਦੁਖ ਸੁਖੰ ਜੁਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਵੈਰਣਹ ॥
ਦਯਾਲੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਆ ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ ॥
ਭੋਜਨੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨੰ ਅਲਪ ਮਾਯਾ ਜਲ ਕਮਲ ਰਹਤਹ ॥
ਉਪਦੇਸੰ ਸਮ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰਹ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਭਾਵਨੀ ॥
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹ ਸੁੰਤਿ ਸੁਵਣੰ ਆਪੁ ਤ੍ਰਿਯਾਗਿ ਸਗਲ ਰੇਣੁਕਹ ॥
ਖਟ ਲਖਣ ਪੂਰਨੰ ਪੁਰਖਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸੂਜਨਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫੭

ਐਸੀ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ - ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ, ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਵੈਰ, ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸਭ ਦੇ ਸੱਜਣ, ਨਿਰਮਲ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰੱਬੀ-ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੇਖਣੀ ਵੀ ਕੁਥਾਂ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਭੱਟ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਤਕਣੀ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗੁਨਾਹ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਧੋਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ -

ਅਮਿਅ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੁਭ ਕਰੈ ਹਰੈ ਅਘ ਪਾਪ ਸਕਲ ਮਲ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯੨

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਜਿਹੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ, ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਭ ਪਲਕ ਪੇਖਤ ਨਵ ਨਿਧੇ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਸ੍ਰਯੇ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਕਚਹੁ ਕੰਚਨੁ ਭਇਅਉ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਸੁਵਣਹਿ ਸੁਣਿਓ ॥

ਬਿਖੁ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੁਯਉ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਖਿ ਭਣਿਅਉ ॥

ਲੋਹਉ ਹੋਯਉ ਲਾਲੁ ਨਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਦਿ ਧਾਰੈ ॥

ਪਾਹਣੁ ਮਾਣਕੁ ਕਰੈ ਗਿਆਨੁ ਗੁਰੁ ਕਹਿਅਉ ਬੀਚਾਰੈ ॥

ਕਾਠਹੁ ਸੀਖੰਡੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀਅਉ

ਦੁਖ ਦਰਿਦੁ ਤਿਨ ਕੇ ਗਇਅ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਰਨ ਜਿਨੁ ਪਰਸਿਆ

ਸੇ ਪਸੁ ਪਰੇਤ ਸੁਰਿ ਨਰ ਭਇਅ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੯੯

ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਕੱਚ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬਿਖ (ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ) ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਲਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਕੀਮਤੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪੱਥਰ ਜੀਵਨ, ਮਾਣਕ ਮੋਤੀਆਂ ਤੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਚੰਦਨ ਬਣ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧੀ ਵੰਡਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦਲਿੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਮਾਲ ਹੈ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਗਲੀ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੱਟ ਮਥਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਜੋਤਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਈ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ ॥

ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਤ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ ॥ ਅੰਗਦਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਮਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰੁ ਕੀਅਉ ॥

ਅਮਰਦਾਸਿ ਅਮਰਤੁ ਛੁਤੁ ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ ਦੀਅਉ ॥ ਗੁਰੁ
ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਸਨੁ ਪਰਸਿ ਕਹਿ ਮਥੁਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਯਣ ॥
ਮੁਰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੁ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੮

ਜੋਤਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਏਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, 'ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਕਰਿ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਨੁ।' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜੋਤਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਜੋਤਿ ਤੋਂ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ -

ਪ੍ਰਗਟੁ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੈ ਤੇਜੁ ਭੂਅ ਮੰਡਲਿ ਛਾਯਉ ॥

ਪਾਰਸੁ ਪਰਸਿ ਪਰਸੁ ਪਰਸਿ ਗੁਰਿ ਗੁਰੁ ਕਹਾਯਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੮

ਰਾਮਦਾਸਿ ਗੁਰੁ ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ

ਗੁਰੁ ਜੋਤਿ ਅਰਜਨੁ ਮਾਹਿ ਧਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੯

ਇਹ ਆਤਮਕ ਵਿਰਸਾ, ਇਕ ਜੋਤਿ ਨੇ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੱਤੀ ਲੋਹ ਅਤੇ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਛਾਲੇ-ਛਾਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਹਨ ਸੀ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹੋ ਹੀ 'ਜੀਅ-ਦਾਨ' ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ (ਅੰਗ-੭੪੯)

ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੇਖਾਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਵਰਗੇ ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਤੁਜ਼ਕੇ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਜਿਸ 'ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ' ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਛੜਯੰਤਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਹ 'ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ' ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਦਾ ਪਾਸਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਿਚ 'ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ, ਹੈਭੀ ਸਚੁ, ਨਾਨਕੁ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਜ਼ਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਝੂਠ ਜਾਂ ਕੁਫਰ ਦਾ ਘਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਘਰ (ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਘਰ, ਏਕਤਾ, ਪਿਆਰ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਵਿਤਕਰੇ ਨਹੀਂ, ਉਚ ਨੀਚ ਨਹੀਂ, ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਨਹੀਂ,

ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦ ਬੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਸਲ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਹੀਂ, ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਵਹਿਮ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਭਰਮਣ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਝੂਠੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਵਰਤ ਅਤੇ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਹਨ। ਨਾ ਕੋਈ ਵਰਣ ਵੰਡ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਤੀ ਵੰਡ! ਇਕੋ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਸੂਦਰ, ਵੈਸ਼, ਸਭ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਭ ਕਿਰਤੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਵਿਹਲੜ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਐਸੀ ਸੱਚ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਵਾਪਰੀ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਦਸਿਆ 'ੴ.....ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ।' **ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥** ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਬ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ 'ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਲੇਛ ਹਨ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਫਰ ਹਨ। ਸਭ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਧਰਮ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਢਾਰਸ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੌਚਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਾਜ-ਤਿਆਗੀ ਵਿਰੱਕਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਗ੍ਰੀਹਸਤੀ, ਕਿਰਤੀ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੀਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ, ਠੱਗਾਂ, ਚੋਰਾਂ, ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਕ-ਇਨਸਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਹਰੇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਬੀ ਕੁਚਲੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਵਾਂ-ਸਾਹਸ, ਨਵਾਂ-ਮਨੋਬਲ ਭਰ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਕਰਤੂਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੈ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੋਕ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਰਚ ਕੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ, ਨੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਉਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਥਤ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਦ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ। ਇੰਜ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਫਕੀਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰਵ-ਪੱਖੀ ਮਨੁੱਖੀ ਉਧਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੇਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ 'ਖੂਨ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ' ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ। ਬਾਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ 'ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਝ' ਕਿਹਾ। ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ 'ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ। ਨੌਕ ਇਨਸਾਨਾਂ, ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਐਸਾ ਸੀ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 'ਸੱਚ ਦਾ ਘਰ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਰਾਹੀਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਵਰਣਾਂ ਅਤੇ ਸਭ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਥਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਤੱਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਸੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਸਕਣ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਹੀ ਸਰਬ ਪਿਆਰਾ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਧਰਮ ਹੈ -

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ਼ੇਸਟ ਧਰਮੁ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਐਸੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਮਰਨ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਇਆ। ਇਹ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਹਉਂ-ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੧੨

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੱਚੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ। ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਵਿਚਾਰ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਦਾਨ, ਸਿਦਕ, ਸਬਰ, ਸੰਜਮ, ਖਿਮਾ, ਗਰੀਬੀ, ਸੇਵਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਉਸ ਦੇ ਸੱਚੇ ਗਹਿਣੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੰਨਤਾ ਹੋਈ।

ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖਵਾਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਮਰਿਆਦਾ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਜਨਮ ਮਰਣ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਇਤਿਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਸਤੀ ਦੀ ਰਸਮ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ, ਪੜਦੇ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਚਕੁਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਕਬਰ ਪਾਸ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹੂ ਰੀਤੀਆਂ ਤਿਆਗ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰ ਵਰਣ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸੰਧਿਆ ਨਹੀਂ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਤਰ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ, ਸਾਲਿਗਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਚ ਨੀਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਖਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੱਟ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਮਰਾਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਣੀਆ, ਚੂਹੜਾ, ਨਾਈ, ਧੋਬੀ, ਮਾਛੀ, ਤਰਖਾਣ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਇਕ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਵਰਣ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਆਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਕਬਰ ਪਾਸ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 1566-67 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਝਵਾਨ ਫਰਾਖਦਿਲ ਅਕਬਰ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀਆਂ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1571 ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਖੁਦ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਲਗਾਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਮਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਜੀ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈ ਅਲਾਯਾਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਕ ਇਕੱਠਾਂ ਲਈ ਦੀਵਾਲੀ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ 84

ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਪਾਠ ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ 84 ਕੱਟਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਕੋ ਬਉਲੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਨੇੜਤਾ ਆਈ ਅਤੇ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਉਨਤੀ ਲਈ ਚੰਗੇ ਕਿੱਤੇ ਅਪਨਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਉਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, 'ਭਾਈ ਰੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਡਰ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਚੜ੍ਹਦੀ-ਕਲਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੰਗਠਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਕਲਪ ਦਿਤੇ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਤਾ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖਾਂ ਅਤੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅੱਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੋਕਲ ਦੀਵਾਨ, ਤਲੁਕਦਾਰ, ਖਾਨ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅਕਬਰ ਦਾ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ। 1577 ਈ. ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਪਿੰਡ ਤੁੰਗ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੂੰ 700 ਰੁਪਿਆ ਅਕਬਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਜੋਂ ਦੇ ਕੇ ਚੱਕ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਦੂਰ ਦੂਰੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਜੁੜੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ, ਧਨਾਢ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੁਕਾਨਦਾਰ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਕਿੱਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ, ਕਾਮੇ ਆਦਿ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੁਖਸਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦਾ ਅਹਿੰਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਚੌਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1553 ਈ. ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ, ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਕੇਰਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਦੇਵ ਤਿਆਗੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅੰਨਿਨ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਭਗਤ, ਸੁਹਿਰਦ, ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਸੌਂਪਣਾ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਚਾਲਕ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ, ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਲੋਕ-ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਉੱਚੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਸੁਹਿਦਰਤਾ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 1588 ਈ. ਵਿਚ ਐਸੇ ਹੀ ਨੇਕ ਪੁਰਖ ਪੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਈ। ਸਿੱਖੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਨਵਾਂ ਕਸਬਾ ਵਸਾਇਆ ਅਤੇ ਏਥੇ ਦੁਖੀਆਂ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1590 ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਥੁੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥਾਈਂ ਖੂਹ ਲਵਾਏ।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪੈਣ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਣੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਏਨੀ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਢੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਕਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਿਭਾਇਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲਾਹੌਰ ਡੱਬੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ।

1601 ਈ. ਤੋਂ 1604 ਈ. ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ 1604 ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 30 ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਅਤੇ

ਕਬਿਤ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਿਵੇਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨਾ ਜੀ, ਸੈਨ ਜੀ, ਪੀਪਾ ਜੀ, ਸਧਨਾ ਜੀ ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ, ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਿਆ ਤੇ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਦੀਨੇ-ਇਲਾਹੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਸ਼ਰਅਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਉਂਦਾ ਪਰ ਅਕਬਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾ ਪਈ। ਕੁਝ ਸੰਕੀਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੰਦੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਬੜੋਤਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਸਮੇਂ ਸੰਕੀਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਡਿੱਠਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਖ਼ਤ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਛੜਯੰਤਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਜਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਮਾਣੀਕਤਾ ਹੁਣ ਸੰਕੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਦਰਜ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

"ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉੱਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਅਰਜਨ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਪੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੋਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਗੋਂ ਨਾਦਾਨ ਅਤੇ ਬੇਸਮਝ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਢੋਲ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਉਸ ਵਲ ਧਾਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਤਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।"

ਜਦੋਂ ਖੁਸਰੋ ਇਸ ਰਾਹ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤੁੱਛ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ। ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਸ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੀ (ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ) ਥਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਕੇਸਰ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਸ਼ਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਗਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਜਾਹੇ ਜਲਾਲੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਹੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ, ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪਰਮਾਣੀਕਤਾ ਨਿਮਨ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

1. ਲਿਖਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਅਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਜ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਂਚ ਆਈ। ਸਗੋਂ ਬੜੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਪਹਿਨਾਈਆਂ। ਉਪਰ ਦਿਤੀ ਵਾਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਾਲਕ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

2. ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਕੁਲੀਜ ਖਾਂ ਸੀ। ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਂ 1619 ਈ. ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਿਆ।

3. ਇਹ ਹੁਕਮ 19 ਜੂਨ 1606 ਮਿਤੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆਂ 20 ਦਿਨ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਤੁਜ਼ਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ ਪੱਤਣ ਨੇੜੇ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਤੋਂ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ। ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਕੁਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਭਖੇ ਹੋਏ ਜੰਬੂਰਾਂ ਨਾਲ ਨੋਚਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੁਦਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝੀ ਘਿਰਣਾ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ

ਕਿ ਤੁਜ਼ਕੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਇਸ ਤੋਂ 27 ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਾਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

4. ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਦਾਜ਼ਿਕਰ ਦਬਸਤਾਨੇ-ਮੁਜ਼ਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੂਝਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ।

5. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਫਸੋਸ ਸੀ। ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅਮਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਅਤੇ ਬੇਗਮ ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਖਿਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਖਿਲਤਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

6. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਤਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੱਗਭੱਗ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਲਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਕਈ ਪਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲਾਭ ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਪਰਮਾਣ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਘਾਹੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਖੇਮੇ ਵੱਲ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੱਚੇ-ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਜ਼ਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਘਾੜਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪਰਤਾਪ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਰਵ-ਪ੍ਰਿਅਤਾ ਕਈਆਂ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਰੜਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੌਲਵੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਦੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਵਾਂਗ ਨੇਕ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੀਰ-ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੰਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੁਚਲਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਲਾਇਆ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੋਵੇ। ਜਰਨੈਲ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਰਿਆ ਚਨੂਬ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਜਿਸ਼ ਘੜੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿਤੀ, ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਟਿਕਾ ਲਾ ਕੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਲੈ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਆਦਿ ਕਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਨ। "ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ" ਵਾਲੀ ਮਨੋ ਭਾਵਨਾ ਐਸੇ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ੜਯੰਤਰ ਵਿਚ ਚੰਦੂ ਅਹਿਲਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਥ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਘ੍ਰਿਣਿਤ ਕਾਰੇ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿਰ ਮਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਨਸੋਅ ਸੀ ਕਿ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-

ਲਹਿਰ ਰੜਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਝੂਠ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਸੱਚ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਭਰੇ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸਿੰਧ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪਰਮਾਣ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਟੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੀ।

ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠਾ ਮਨਘੜਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਆਦਰ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ, ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੰਡ ਭਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਦੂ ਨੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਨਾ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਅਟੱਲ ਰਹੇ। ਚੰਦੂ ਨੇ ਕਈ ਡਰਾਵੇ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਡੋਲ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਰਹੇ। ਉਪਰੰਤ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਹ ਫਤਵਾ ਲਵਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਿਨਾਂ ਅੰਨ-ਜਲ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਝਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਕਾਰਨ ਅਡੋਲ ਚਿਤ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਰਮ ਲੋਹ ਤੇ ਬਿਠਾਣਾ, ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਸੀਸ ਤੇ ਪਾਉਣਾ, ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਸਨ। ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਅਮਲ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਪਰ ਉਠਦੇ-ਉਠਦੇ ਉਚੇਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੇਤਨਤਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਵਿਸ਼ਵ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਪੰਤਾਜਲ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਦੀ ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਪ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਖੇਧੀ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਤਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇੱਛਾ ਸੱਚੀ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪੌੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ ਕੋਈ ਔਖੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਹੋਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਦੈਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੀ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਬੰਧ

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਿਖੇਧਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਹੋ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਪਰ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਲਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਣ ਆਏਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਨ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ

ਬਿਨਾਂ ਕਾਰ, ਗੱਡੀ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਿਖੇਧ ਕੇ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਐਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ, ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੇ ਸਤਿ, ਰਹੱਸ, ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਗਿਆਨ ਹਨ, ਇਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਨਿਯਮ ਜਾਨਣੇ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ, ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ। ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਖੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਸਮਝ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮਨ, ਕਰਮ ਤੇ ਕਥਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਵੰਦ ਸੀ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੋਚ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕੋ ਸਤਿ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬੇਸਮਝ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,

ਸਿੱਧੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਕਦੀ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਟੈਲੀਸਕੋਪ, ਮਾਈਕਰੋਸਕੋਪ। ਇਹ ਜੰਤਰ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਅਰਥ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਦੇਖਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਵਖਰੀ ਕਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਜੰਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਵ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਨਾ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸਫਲਤਾ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਰਥਕ ਸੱਥਰ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੁਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ, ਸਮਾਚਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਨਾਢ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰੂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੜੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਤਰੀਕੇ ਜਾਨਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਤਰੀਕਾ, ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ, ਅਭਿਆਸ ਸਤਿ ਜਾਨਣ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਾਧੂ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗੀ, ਸਾਰੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਵਸਥਿਤ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣੇ ਮੈਂ ਰੱਬ ਹਾਂ।" ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਵੰਦ ਨਹੀਂ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪਰਦਾਇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜਪਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਤਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸਿਖਦੇ ਹਨ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਰੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੂਹ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਡਿਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੀਏ ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸਮੂਹਕ ਚਿਕਿਤਸਾ ਲਈ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚਿਕਿਤਸਾ ਲਈ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨਿਸਲਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਅਨੁਭਵ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਤਮ ਸੰਜਮ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਇਹ ਦਸਣਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਰਤਾ, ਨਿਸਲਤਾ ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਨ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਪੱਠੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਵਕਿ ਸੰਗੋੜ, ਸੁੰਗੜਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਥਿਰਤਾ ਜਿਹੜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਨਿਸਲਤਾ, ਸਥਿਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਪੱਠੇ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਮਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ, ਸੰਤੁਲਤ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਉਹ ਸਥਿਰਤਾ, ਉਹ ਨਿਸਲਤਾ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕੰਟਰੋਲ ਦਿੰਦੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਤਨਾਓ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਨਿਸਲਤਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਪੜਾਅ ਲੱਭਦੇ ਹੋ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਜਿਥੋਂ ਚੇਤਨਤਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਸਿਖ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੈਮਾਨ, ਇੱਜ਼ਤ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੂਝਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸੈਮਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਵੈ-ਰਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਆਦਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ, ਵਰਣਾਂ, ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਪਰਸਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਈਰਖਾ, ਵੈਰ ਕੀਨੇ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੈ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾੜਿਆਂ, ਵੈਰ ਭਾਵਾਂ, ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਕੱਟੜਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।' ਖਾਲਸਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਅਤਿ ਪੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦੀਵ-ਕਾਲੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪਾ ਕੇ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਅਪਣਾਈਏ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥ (ਅੰਗ-394) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰੀਏ। ਜੁੜੀਏ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਭਾਣੇ, ਸਬਰ ਸੁਕਰ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੇ। ਫਿਰ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ 17 ਜੂਨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਜੀ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (28 ਜੂਨ ਦਿਨ, ਵੀਰਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਆਸਾੜੁ, 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸੁਕਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : [Ratwarasahib1](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ratwarasahib1) & [Ratwarasahib1](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ratwarasahib1)

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life	
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
10. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
12. ਡਾ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ (ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਵੀਰਵਾਰ
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।

ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦਿਨ ਦੇ ਬਜਾਏ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ ਰਾਤ 10 ਤੱਕ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਬੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	English Version	Price
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਬੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ			18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,**

**(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)**

140901, Pb. India

How to become true to the Creator

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 75, issue May, 2018)

But those who have realized the Truth, and have seen the One Lord both within and without, attain to the mental state of self-realization. Their 'jeev' - sense (sense of being a Sentient existence) is demolished. They reach the state of 'fanah-filah' (effacement of the self and absorption in the Supreme Self or Soul). In simple words, this 'jeev' (individual soul or self), becoming dead to 'egoism' or 'I-ness', comes to life in the 'Supreme Self or Soul' and becomes God Himself. Being one among the diversity of creation, he becomes absorbed in the One Lord. He becomes the individual self of the entire diversity of creation, about which the Gurbani edict is -

'Saith Kabir: The Lord in whose quest we wandered, was found in our own place.

He who thou didst consider separate from thyself,

As from the world thou didst turn away,

Was thy ownself.' P. 1369

ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ ॥

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੁ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥

Becoming absorbed in the great Lord, he himself becomes great. The true doctrine experienced in the soul or spiritual realm is that God Himself is sporting in countless forms and beings. Nothing besides Him exists here. Ego, 'jeev' (sentient being) virtuous and sinner, happy and sad, rich and poor are appearing to be so owing to duality,

but the true state is that God Himself, assuming various forms, is enacting His play in the visible world, as is the Tenth Guru's edict -

'O Lord! somewhere Thou art the bard of beautiful hymns, and somewhere a veena-player.

Somewhere art Thou image of Brahma, Vishnu and Shiva, and somewhere a dancer. Somewhere art Thou the utterance of the Vedas, and somewhere the Kokashashtra story.

Somewhere art Thou king and queen, and somewhere woman of many a kind.

Somewhere art Thou the flute-player, somewhere the cow-herd.

Somewhere art Thou butter-taker, and somewhere handsome prince.

Thou art the glory of purity, the very life-breath of the holy;

Thou art the benevolent Supreme Giver, immaculate and formless.' Akal Ustat (18)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ

ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ

ਕਹੂੰ ਨਿਤ ਕੇ ਨਚਈਆ

ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ

ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ

ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ

ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ

ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਕੇ ਚਰਯਾ

ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ

ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥

ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ

ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ

ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾਦਾਨ ਹੋ

ਕਿ ਨਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥

In Gurbani also comes a similar edict-

'The One Lord is in many manifestations and wherever I look, there is He pervading and filling all.

Fascinating the marvelous picture of Mammon (Maya) and only a few understand it.

Everything is the Lord, everything is the Lord.

There is nothing but God, the world-sustainer.

As one thread holds hundreds and thousands of beads, so is that Lord in warp and woof.

The water waves, foam and bubbles are not distinct from water.

This world is the play of the Transcendent Lord, and on reflection man finds it not different from Him.

False doubts and dream objects man deems as true.

The Guru instructed me to entertain the desire to do good deeds, and my awakened mind accepted it.

Says Namdev, see thou the creation of God and reflect on it in thy mind.

In every heart and within all is but one Lord, the Enemy of pride.' P. 485

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਕ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ ॥

ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਿਮੋਹਿਤ

ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ ॥

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ॥

ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਸੂਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ

ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ

ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਇਹੁ ਪਰਪੰਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ

ਬਿਚਰਤ ਆਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਮਿਥਿਆ ਭਰਮੁ ਅਰੁ ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ

ਸਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਜਾਨਿਆ ॥

ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮਨਸਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੀ

ਜਾਗਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਹਰਿ ਕੀ ਰਚਨਾ

ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ

ਕੇਵਲ ਏਕ ਮੁਰਾਰੀ ॥

There is another Gurbani edict like this too -

'The Lord Creator is contained in water, land and sky.

In manifold ways, the Lord has diffused Himself, O Nanak.' P. 296

ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਸੁਆਮੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਹੋਇ ਪਸਰਿਆ ਨਾਨਕ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥

Showing unity in this diversity of creation, Tenth Guru Sahib says -

'Now He blooms like a flower,

Now like a black-bee sucks its essence with abandon.

Now rages He like the fury of storms.

O, how am I to describe such an Indescribable One?

Now like a delicious melody, now a deer enticed by it.

Now like a hunter intent on the kill, now a dazzling beauty.' Bachittar Natak

ਕਹੂੰ ਫੁਲ ਹੈ ਕੈ ਭਲੇ ਰਾਜ ਫੁਲੇ ॥

ਕਹੂੰ ਭਵਰ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਭੁਲੇ ॥

ਕਹੂੰ ਪਵਨ ਹੈ ਕੈ ਬਹੇ ਬੇਗਿ ਐਸੇ ॥

ਕਹੇ ਮੋ ਨ ਆਵੈ ਕਬੋ ਤਾਹਿ ਕੈਸੇ ॥

ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਜੇ ॥

ਕਹੂੰ ਪਾਰਧੀ ਹੈ ਧਰੇ ਬਾਨ ਰਾਜੇ ॥

ਕਹੂੰ ਮ੍ਰਿਗ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਮੋਹੇ ॥

ਕਹੂੰ ਕਾਮੁਕੀ ਜਿਉ ਧਰੇ ਰੂਪ ਸੋਹੇ ॥

So, these utterances have emerged from the realm of Truth that, here in this world, there is none other than God in existence. The Guru's edict is -

'Now I see the Lord, hear of the Lord and narrate but the One Lord.

The Supreme Soul is the creator of the world. Without the world, without the Lord I know no other.' P. 846

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

So, Guru Sahib says, "My dear brothers! forgetting this Truth and acting contrary to this Supreme state of Truth, if you adopt the 'jeev' (sentient being) sense, you will become

bereft of the Supreme Bliss. Experiencing this totality is called the attainment of the Name-Divine. The Name Divine is all-pervasive. There is no difference between the Name and God -

'I abide in the Name and the Name has come to abide within my mind.' P. 55

ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾ ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

But this truth cannot be known without the Guru's grace. When, through his grace, the Guru grants the Name - boon and severs the Maya snare, then the Name completely effaces the darkness of egoism.

'Without the Guru there is complete darkness and sans God's Name understanding is not gained.

By the Guru's instruction Divine Light shines and the mortal remains absorbed in the True Lord's love.

Death enters not there and man's light blends with the Supreme Light.' P. 55

ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ
ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਬੁਝ ਨ ਪਾਇ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਇ
ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਤਿਥੈ ਕਾਲੁ ਨ ਸੰਚਰੈ
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥

So, on one hand is this loftiest spiritual state, while on the other hand, Guru Sahib describes the highest natural material state, where man possesses all such things as: palaces of pearls plastered with musk and sandalwood, grounds and parks studded with rubies and diamonds shining brightly, charming everyone, women of surpassing beauty with faces resplendent like emerald in light, enjoying their love, having occult powers capable of performing miracles, respected by one and all, occupying a high position, becoming a monarch whose writ runs all over the world, partaking of all delights after his heart. But if he is forgetful

of God's existence, his joys are mean and worthless as compared with the Supreme Bliss of union with God. He is like a worm of ordure. That is why, Guru Sahib says -

'A man may enjoy a beautiful couch, numerous pleasures and all sorts of enjoyments.

And may possess mansions of gold, studded with pearls and rubies and plastered with fragrant sandalwood dust;

He may further enjoy his heart-desired pleasures and have no anxiety whatsoever, but if he remembers not the Lord, he is like a worm in ordure.

Without God's Name, there is no peace.

How may the mind then find poise? P. 707

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ

ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ

ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ

ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

This is because unless God comes to be lodged in the heart and knowledge of the Ultimate Reality gained, the heart-lotus is burnt and all joys are ended -

'May I burn in flames, should I without the Lord live.

My Preceptor have I consulted .

No shelter without the Lord may be found.'

P. 14

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ

ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

Once again recite the same refrain with love and devotion.

Refrain: O my mind! may you forget not the Name Divine,

At the sight of palaces of pearls

...

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈ ਓ ਮਨਾਂ ਨਾਮ ਨੂੰ,
ਮੌਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ

On forgetting the Name, first he becomes a 'jeev' (sentient being), then he considers himself a five-six foot long body made up of the five elements. So, this 'jeev' (sentient being) sense is a veil. First veil, I had mentioned was that of *Maya* (Mammon) of ignorance. To remove this veil, the mind has to be made a merchant of the Name. This body is like a shop. Regard it as a shop-cum-flat. In this body-like shop, the most valuable commodity is the Name, of which no one can estimate the worth, and which is kept hidden behind stony gates, where everyone does not have access, as is the Guru's edict -

'The Name Divine, bestower of Nine Treasures, immortalizing, In our own self is lodged: Therein abides the Ultimate silence of ecstasy, And the unstruck mystical music, of wonders indescribable.' P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮਾਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥

There are nine treasures in the world, which in serial order are:

- i) *Padam* - precious metals like gold and silver
- ii) *Mahan-Padam* - gems, jewels etc.
- iii) *Sankh* - delicious foods
- iv) *Makar* - training in the use of arms
- v) *Kacchap* - clothes, corn etc.
- vi) *Kund* - trading in gold, silver etc.
- vii) *Neel* - trading in gems and jewels
- viii) *Mukand* - mastery in five arts
- ix) *Warch* - riches of all kinds

'By contemplation of the Lord are obtained, riddhi, siddhi (mundane as well as

miraculous or spiritual powers) and the Nine Treasures.' P. 262

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ॥

These '*nidhis*' (treasures) have their separate attributes, for example - '*Padam-nidhi*' is being virtuous in nature which leads to extension of one's progeny and acquisition of gold, silver and other precious metals. '*Mukund-nidhi*' is marked by '*rajogun*' (passion, emotion). It leads to the acquisition of the art of music. Poets and musicians are ever present with man. '*Makar-nidhi*' is marked by '*tamo-gun*' (dark and evil urges). By this '*nidhi*' is obtained training in arms. Such a one rules over others. Similarly, other '*nidhis*' (treasures) also stand for one thing or the other. All are under the Name-Nectar, which is invaluable and abides in this body. Under the Name are lying stores of worldly and spiritual powers. The mind is the merchant and stores of wonderful commodities are lying in the body-bazaar, as is the Guru's edict -

'Within the fortress are balconies and bazaars. The Lord Himself takes care of the goods. The adamant doors of the Tenth Gate are knowingly closed and shut. Through the Guru's Word are they opened wide.' P. 1033

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਫਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

Only that merchant can trade in this commodity who has offered his mind and heart to the Guru and the Guru, out of his grace, has opened the adamant doors with the '*Guru Shabad*' (Guru's holy Word). My dear holy congregation! you come to the holy gathering. This is the bazaar for you to trade in the holy Word or the Name Divine. You

have come in the manifest form to trade in these commodities in this bazaar. 'Satsang' (Holy congregation or gathering) is called the bazaar of spirituality. The buyer in this bazaar is the mind. If coming to the holy gathering, man's mind buys the Name, then it is doing the right and proper thing. If he is not buying, he is doing window-shopping. Guru Sahib says -

'This body is the jeweller's shop and the unrivalled Name is the stock therein, O brother.

The merchant who contemplates the Guru's Word, O brother, he securely secures this merchandise.' P. 636

ਇਹੁ ਤਨੁ ਗਾਟੁ ਸਰਾਫ ਕੋ
ਭਾਈ ਵਖਰੁ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ ॥
ਇਹੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੀ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜੈ ਭਾਈ
ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

Remaining ignorant and oblivious of this invaluable Name, the 'jeev' (sentient being) is becoming engrossed in worldly pleasures. Oblivious of his true form in this world of mundane and occult powers, state powers, sensual delights, acquisition of properties and for millions of years confined within the boundaries of egoism, he has become a 'jeev-atma' (individual soul) from the 'Param-atma' (Supreme Soul) and is floundering in the world ocean. This *Maya* (Mammon) is very enamouring and attractive, beautiful from without but ruinous from within and captivates us with its mighty illusion. He who does not receive the grace of an exalted holy man who has realized the Ultimate Reality, cannot face it. With the acquisition of a little power and prominence, he falls again and again.

Today, I often wonder where the saintly or holy ideal has vanished. Even after rigorous search, a true saint is rare to be found who has been reverentially described

in *Sri Guru Granth Sahib*. But now, only outward garb has become all-important. Men wearing long cloaks of various colours - blue, black, saffron and white appear quite attractive to the eyes, but these persons do not deserve to be called holy men. Instead of total love and devotion for God, they have in their heart powerful longing for acquiring wealth. These persons do not stay at one place, but are wandering abroad to satisfy their hunger for pounds and dollars. Who will look after those who have neither any money to offer, nor any spiritual understanding and are living in perfect ignorance? They have neither any desire to hold holy congregations, nor do they know how to revere those who sing God's laudations and do narration and explication.

In this context, Guru Sahib says:

'Says Nanak: What shall I give to him, who brings a message of that Master of mine? Cutting off my head, I will give it to him to sit on and without the head, I will perform His service.' P. 558

ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ
ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

'He, who narrates to me the tale of my Beloved God, He alone is my brother and friend.' P. 802

ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵੈ
ਸੋ ਭਾਈ ਸੋ ਮੇਰਾ ਬੀਰ ॥

So, ignorant devotees do not know how to revere such lovers of God. If money is important in everything, who will take care of the ignorant people? God has sent the holy men to dispel the darkness of ignorance enveloping the common people by lighting the lamp of Divine Light in their eyes, as is the Guru's edict -

'Saith Kabir: Best it is to serve these two -

God's devotee and God.'

P. 1373

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ
ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਗਾਮੁ ॥

What great glory Guru Sahib confers on the devotee who contemplates the Name himself and inspires the world to do likewise -

'Nanak, servant of God, seeks dust of the feet of such a Gursikh (Sikh or disciple of the Guru),

As contemplating the Name, to it inspires others.'

P. 306

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

About such saints as unite a devotee with the Lord, the Gurbani edict is -

'To him shall I dedicate myself, my substance,

And all egoism discard.

Day after day shall I follow in passion of yearning

After one who of the Lord to me discourses.'

P. 204

ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪੁਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ
ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥

In fact, saints and holy men have come into being for the specific purpose of enabling wandering and straying human being to meet with God, and not for making money because the seeker beseeches them earnestly: 'I am yearning to meet with God. Due to this powerful yearning, day and night I am thinking that someone may afford me a glimpse of God from close quarters. I wish to serve God's slaves and attendants in many ways and pray to them that they may enable me to meet with God. I would sacrifice all my joys and comforts for fulfilling this longing because as compared with the Lord's glimpse and union, all other material

comforts of the world are a mere counterweight.' Such is the Guru's edict -

'To have a sight of the Lord, ever is my mind contemplating Him.

Full of yearning, day and night Him I contemplate -

What devotee shall take me close to Him?

Of such a devotee shall I serve the servant of servants, and numerous pleasing appeals make.

In the balance have I weighed all worldly joys -

Other than sight of the Lord, all are wanting.'

P. 204

ਹਰਿ ਪੇਖਨ ਕਉ ਸਿਮਰਤ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ॥
ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਚਿਤਵਉ ਦਿਨੁ ਰੈਨੀ
ਹੈ ਕੋਈ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਵੈ ਨੇਰਾ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਉ ਦਾਸ ਦਾਸਨ ਕੀ
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਤਿਸੁ ਕਰਉ ਨਿਹੋਰਾ ॥
ਤੁਲਾ ਧਾਰਿ ਤੋਲੇ ਸੁਖ ਸਗਲੇ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਦਰਸ ਸਭੋ ਹੀ ਬੋਰਾ ॥

Where are such saints or holy men found because as is commonly seen, *Maya* (material riches) has captivated all the so-called holy men and the jingle of dollars does not let them come out of this unseemly music? They practise meditations and austerities and undertake 'chillas' (period usually 40 days of solitary meditation and prayer) to acquire 'riddhis and siddhis' (mundane as well as miraculous or spiritual powers) and with these mammonic powers, they charm and captivate the people. But Guru Sahib says, "My dear! if you practise Divine Name meditation and engage in God's devotional worship, 'riddhis and siddhis' will follow you with folded hands. So, don't undertake 'chillas' to acquire them. Practise Name meditation, otherwise you will get ensnared in them.

Refrain: O my mind! forget not the Name
By acquiring siddhis (miraculous powers)....

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈ

ਓ ਮਨਾਂ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ

'Were I to be a siddha, master of accomplishment, calling forth miracles, At will concealing and manifesting my form, centre of the world's faith:

Lest in these wonders engrossed I forget Thee,

Thy Name from my mind effaced.' P. 14

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ
ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ
ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ
ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

Holy congregation! 'siddhis' (miraculous powers) are very captivating. When we read about the Guru's son Sri Ram Rai Ji, we find that at Aurangzeb's bidding, he showed seventy two siddhis in his court, while only eighteen mostly find mention, such as -

'Whosoever in heart lodges the Lord, Following after him are the Nine Treasures, and the Eighteen Miraculous Powers.'

P. 649

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ
ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

Giving details of the miraculous powers, sages have opined that eighteen of them are the salient ones: 1. *Anima* (assuming another person's form); 2. *Mehma* (to enlarge the body); 3. *Laghima* (to make the body small); 4. *Garima* (to become heavy); 5. *Prapti* (to acquire heart-desired pleasures); 6. *Prakmai* (to know others' thoughts and feelings); 7. *Ishita* (to persuade others to one's thinking); 8. *Vashita* (to gain control over others); 9. *Anooram* (to be immune to hunger and thirst); 10. *Door sarvan* (to hear from afar); 11. *Door darshan* (to see from afar); 12. *Manuvegh* (to go faster than the speed of thought); 13. *Kaamroop* (to assume

heart-desired form); 14. *Parkaiparvesh* (to enter another person's body); 15. *Swaichham mriyu* (to die according to will); 16. *Sur Krirah* (to sport and enjoy in the company of gods); 17. *Sankalap Sidhi* (fulfillment of desires); 18. *Apratihitgat* (ability to go anywhere unhindered).

There are light bodily or physical powers also. We are describing here these physical powers. Not opposing their principles means that the earth with its hardness does not create hurdles in the physical activities of a yogi (ascetic). He can gain his sustenance even out of stone. Water cannot make him wet; fire cannot burn him, and fierce storms cannot blow him away. His body remains hidden in the clear and bare sky, and he remains invisible even to the 'siddhis' (miraculous powers). Guru Sahib says: 'Should I become a master of miraculous powers, appear and disappear at will, all the world may be impressed with my powers, but if the mind goes away from the Name Divine, these miraculous powers have no worth and significance.' That is why, Guru Sahib says repeatedly: 'charmed with these miraculous powers don't sever your mind from God's Name, because the Name Divine is invaluable'. Emphasizing this point, Guru Sahib says:

*Refrain: The merchandise thou hast come to obtain
Is obtained in the saints' abode.*

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਵਖਰ
ਲੈਣ ਤੂੰ ਆਇਆ
ਮਿਲੇ ਘਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ

'The Name Divine, commodity thou hast come into the world to purchase, In the abode of God's devotees is found.'

P. 283

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥

'This body is the jeweller's shop and the unrivalled Name is the stock therein, O brother.' P. 636

ਇਹੁ ਤਨੁ ਹਾਟੁ ਸਰਾਫ ਕੋ ਭਾਈ
ਵਖਰੁ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ॥

This trade can be done only by that man who contemplates the Guru's Word. Such a trader is blessed both here and at the Divine Portal -

*'Thus shall all on you shower praises or blessings,
And at the Portal Divine shall your face glow.'* P. 283

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

Guru Sahib says -

'Saith Nanak: Blessed is the trader, who on meeting the Guru, engages in this trade.' P. 636

ਧਨੁ ਵਾਪਾਰੀ ਨਾਨਕਾ
ਭਾਈ ਮੇਲਿ ਕਰੇ ਵਾਪਾਰੁ॥

But only rare persons engage in this trade -

*'Rare are those that in such commerce engage.
To such is Nanak ever a sacrifice.'* P. 283

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ॥

Guru Sahib is a sacrifice to the trader, who, coming into the world, has engaged in the trade of Name-wealth, and by turning his back on 'ridhis-sidhis' (miraculous powers), has accomplished the purpose of assuming human incarnation. Guru Sahib says: "This trader in the name-wealth sees manifested within his bodily frame countless things."

*'In the self are contained endless objects:
Those are viewed only with the wisdom by the Preceptor imparted.'* P. 110

ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਅਸੰਖਾ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵੇਖਾ॥

In the self lie stores of mercy and piles of patience. This body has tenderness, contentment, non-violence, purity and nobility which afford joy and peace. It has sweetness of tongue and many other attributes which cannot be counted. But 'Truth' can be found only on meeting the capable holy Preceptor. This is called the 'Valley of Spiritual quest'. That most invaluable thing is the Name Divine which is lodged in this body. Hinting at it, Guru Sahib says -

'If man searches his body and soul, then, does he find God's Name. He restrains his wandering mind and keeps it under control. Gurbani he sings night and day and is naturally engaged in Lord's devotional service.' P. 110

ਤਨੁ ਮਨੁ ਖੋਜੇ ਤਾ ਨਾਉ ਪਾਏ॥
ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਅਨਦਿਨੁ ਗਾਵੈ
ਸਹਜੇ ਭਗਤਿ ਕਰਾਵਣਿਆ॥

Rising above the nine coffers and reaching the Tenth Gate is the Name Divine attained, where abides the unbroken melody of the holy Word. This melody is so resounding and captivating that even the Timeless One, God remains absorbed in it. The abode of this inaccessible beautiful Form is in the mind. Only a rare one realizes this with the Guru's grace. Nectar-pools of spontaneous narration of Divine knowledge are lying there full to the brim. Only he who obtains it with the Guru's grace, quaffs it. Wonderful is the heart-like abode where spiritual-bliss-like unstruck melody is ever enchanting. There are many congregational sites for men of equipoise and spiritual calm where God's saints abide. It is a place of infinite joys without any trace of grief and suffering. Only he attains to that place who receives the grace of the capable

Guru (Holy Preceptor). Blessed is the trader who attains to this place. Guru Sahib has represented this tale in the following manner-

'The Lord of unknowable form has abode in the heart of man.

By Guru's grace, some rare one understands it.

There are nectar pools of the Lord's sermons. He, who has access to them, quaffs the nectar.

The celestial music of Guru's hymns or the unstruck melody resounds in the unique place (of the Tenth Gate).

With this melody even the cherisher of the universe is fascinated.

There are diverse and numberless abodes of peace.

There the saint-companions of the Supreme Lord abide.

There is infinite joy and no sorrow and duality.

That abode the Master has conferred on Nanak.'

P. 186

ਅਗਮ ਰੂਪ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥਾਨਾ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਨਾ ॥
ਸਹਜ ਕਥਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟਾ ॥
ਜਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਸੁ ਲੈ ਭੁੰਚਾ ॥
ਅਨਹਤ ਥਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥
ਤਹ ਸਹਜ ਅਖਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸੰਤਾ ॥
ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥
ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥

This abode is attained after crossing the nine doors as per the Guru's edict -

'In the self are contained endless objects:

Those are viewed only with the wisdom by the Preceptor imparted.

In the self are the nine doors and the Tenth of Liberation, wherein heard is the mystic music.'

P. 110

ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਅਸੰਖਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵੇਖਾ ॥
ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਦਸਵੈ ਮੁਕਤਾ
ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵਣਿਆ ॥

But the ignorant worshipper of material riches has no knowledge of this place. He wanders about in gathering the *Maya*-poison. Bound by ego, he undergoes transmigration, and is not rid of the cycle of birth and death-

'The worldly-minded know not the truth about good and evil;

And absorbed in Duality, in delusion are lost.

The purblind unenlightened know not the way,

And in transmigration are again and again involved.'

P. 110

ਪਾਪ ਖੁੰਨ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਦੂਜੈ ਲਾਗੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥
ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਾ ਮਗੁ ਨ ਜਾਣੈ
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵਣ ਜਾਵਣਿਆ ॥

The spiritual seeker or devotee who serves the Guru like a boughten slave and surrenders his all to the Preceptor, who obeys him and serves him selflessly without expecting any reward, attains to the Lord -

'The disciple that in the Master's home, to receive guidance takes abode,

Should with his heart the Master's guidance accept.

He should no wise show his ego: On the Name Divine ever with his heart should he meditate.

The disciple that himself to the Master should have sold,

Fulfilled shall all his objectives be.

One that serves and no recompense seeks,

With the Lord finds union.'

P. 286

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥
ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 85, issue May, 2018)

Then alone is one known as true, when he abides in the pilgrimage station of his heart. He takes instruction from the Guru and sits and abides according to his will.

ਸਚੁ ਤਾਂ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ
ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - 468

This Agya Chakkar is also called the Universal Heart or the Heart of all. It is the same spot, which is mentioned in connection with Heart of the Holy Name. One with the gross intellect is called the (fleshly) heart. This is the first step of the opening of the Divine Eye.

It is called the Organ of clairvoyance, or the instrument of the Divine sight. It is the spot of *Third Til* (ਨੁਕਤਾ ਏ ਸਵੀਤਾ) (Mole) It is also called the Point of saveeda.

Above Agya Chakkar is the place of mid-forehead. This spot has been variously called as Guru Chakkar, Manas (mental) Chakkar, Forehead Chakkar but all these are included in the seven Chakkars.

Above it is the thousand-petal lotus, called the tenth gate. From the region of the mid-forehead, the physical body finishes. Above it begins the universal self. The crown of the head and the blank Chakkar are its symbolic gross form (cerebral Plexus). Above the palate in the forehead is the Divine Hole. That is the centre of all the powers. With its sheen of multi-coloured lights is the lotus with myriads of petals. On

these petals there are all the alphabets from ਆ (a) to ਖ (kha) with all the sounds and letters. At this place, the yogis through the power of the yoga become omniscient, having knowledge of all lores and learnings, and having got that gyan (True Knowledge) they are able to know all the languages, dialects, also all the past, present and future events. At that place is the residence of God Almighty, with all His Powers. At this stage, the mind being stable, one's all tendencies are effectively controlled and one develops the capability of Asampragyat Samadhi ਅਸੰਪ੍ਰਗਿਆਤ ਸਮਾਧੀ (highest form of contemplation of God). Many scholars are of the opinion that it is living place of the Divine, Who is thumb dimential. This also is the seat of the sky, on the scale of a thumb. Here one obtains the realization of the self, and it is the place of the Divine Mind, where there is the reflection of the Supreme Divine. When the living force and mind become stable, at this very place, one gets the ability for *Nirvikalp Samadhi* (the Supreme Meditation); and all tendencies are totally controlled. At this place, the light of the soul falls on the intellect. The intellect or consciousness is causal body and because of its relationship with Supreme Self, it is known as jiva-atman. The causal body is incorporated in subtle body and the subtle body is part of the physical body. Thus the soul is spread all over the body and by bursting its working self, one can point to all the spots. In short, in the very fine spiritual condition, the place of the soul is said to be

the region of the heart because the heart is the chief limb of the body. The entire activities of the body are directed from this heart region. From here all nerves (or ducts) are branching to all parts of the body. When the physical heart stops beating, all activities come to an end. Therefore in the godly state, the seat of the soul can be said to be the heart. In the dream state, the place of the soul is said to be the throat. In the waking state, whatever objects one sees, whatever sounds one hears and whatever enjoyments one tastes have their epi-centre in a *nadi* named *Hita*, which is as fine as the thousandth part of the hair. Hence the knowledge of experienced things is in the throat, in the dream state. During the waking state, the soul with the help of the sense organs is spread all outside. As Guru Maharaj has pointed out in the Gurbani -

The bride who goes amiss by seeing the body of nine apertures, obtains not the peerless thing of God's Name.

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ
ਪਾਈ॥ ਐਂਗ - 339

It is the soul, which sees through the eyes. During the meditation, the place of the soul is said to be Agya Chakkar. This is also the place of Divine Vision. Here it obtains the divine eye. During the *Asampragyat Samadhi* (meditation) the soul stays in Divine Hole (ਬ੍ਰਹਮ ਰੁੰਦਰ); because from this centre, the control of all tendencies is possible.

Kundalini Shakti - All the powers that exist in the universe have been collected by Waheguru in this part of the body. But the main triangle of Sukhumna Nadi, rising from the back bone, is spread upwards. In the normal state it remains closed (sleeping). Hence its power remains secret and

unknown. Therefore its power combined with the power of life's airs and joined with *Ida* and *Pingla*, by the way of the left and right and bursting the various Chakkars is spread upward. It keeps on flowing all over the body. In this three-cornered region, this Nadi, extremely fine like the electric power, with its miraculous, divine power lies wound round. We can give the example of such a she-serpent, which is sleeping, coiled three and half times and pressing its tail in its mouth, . This is called the Power of the Kundalini. This remains sleeping, unless awakened by special exercise. None of its functions can be visible to the eye of flesh. For this reason, the physiologists have not been able to discover anything about it. But in olden times, learned men of countries like Greece and Rome, such as Plato and Pythagoras, who were seers of self, have made references to all these in their writings. They state that under the navel, there is such a wondrous power, which by lighting up one's intellect makes manifest such divine powers within the man.

If by any exercise, this Kundalini Nadi unwinds its coils and gets inside the Sukhumana Nadi, then it is said to have come awake. Just as in the house, if you press the electricity buttons all the bulbs, fans, fridges etc. start functioning, similarly if you press the switch of the Kundalini Nadi the electric current carried by the Sukhumna wire travels all over the body and lights all the Chakkars and all the Nadis (nerves or ducts). Wherever the Kundalini power reaches in the body all the lotuses become straight and the mind is stabilized. As Guru Maharaj has ordained -

Turning away from the world, the heart

lotus is filled with Nectar and this mind, then goes not anywhere.

Merging in the Primal Lord, man forgets not the mental meditation.

By the Guru's grace, all the organs are blessed with five virtues and man abides in his own home.

Nanak is the slave of him, who by searching the Lord's Name obtains this Home of his.

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ॥
ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ॥
ਅੰਗ - 1291

When this current reaches the Agya Chakkar, it also touches *sampragyat* and Tenth Gate (crown of the head). Then all human tendencies come under complete control and one develops real capability for *Asampragyat Samadhi* (transcendental meditation). In this condition the seeker attains the knowledge of the whole world very quickly. When *Kundalini Power* enters the mouth of *Sukhumna Nadi* one begins to have supernatural experiences. Making a show of them is forbidden. There is a reference to that -

Indulge thou not in ego and abide within thyself. The Knower Himself knows everything.

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੈ॥
ਅੰਗ - 580

With so much talk, the time of the meeting was almost over. Sant Maharaj said that above that is the blank place of universe, and there the universes end. The seeker who has crossed all the illusions, reaches the region of Truth (heaven) by the power of repeating God's Name and experiences ecstasy by observing the phenomenon of the Infinite. Above that is

experienced the miracle of 'being full of bliss, in the shower of Grace of God' as says Nanak (ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ). The Almighty God attracts to Himself man's soul which was separated from Him and merges the individual self in the Universal self. As is ordained -

As water comes and gets blended with water, so does his lights blend with the Supreme Light.

His coming and going end and he attains rest.

Nanak is ever devoted unto the Lord.

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਮ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ॥
ਅੰਗ - 278

For this reason Guru Maharaj has clarified-

What are they like, who forget not the Name?

They are like the Lord. Know that there is absolutely no difference between the two.

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ॥

ਅੰਗ - 397

That between the saints and the Infinite Lord, there is no difference.

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ॥ ਅੰਗ - 486

The same is ordained in *Sukhmani Sahib* -

The great god, Shiva, searches for the man, who knows God.

Nanak the Braham-gyani, is Himself the Exalted Lord.

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥

ਅੰਗ - 273

A saint who reaches this state is called *Brahmgyani* (one who knows God), and gets the title of the Khalsa. But the foolish persons, badly lost in the darkness of ignorance, do not accept this fundamental philosophy of the Guru, get the title of *Manmukh* (the ignorant) mind oriented. Like

the crows, they crow together and spoil the path of Truth. Sceptical to the fundamentals taught in Guru Granth Sahib and having turned their face away from the Guru, they fall a prey to spiritual quacks and do not achieve any good state. They cannot be rid of the circle of births and deaths. Spiritual ideas are the only true ideas. By accepting them, in the light of Gurbani (Holy Writ), is the only path to one's real welfare.

Dear loving devotees, you may be connected with different faiths and communities and though you may have heard the sermons of many great persons, but so long as you do not pull yourself out of the slush of *Dvait* (Duality or that there is Second Reality other than God) and do not take to the Path of Self-realization through the Divine Word, that long you can't enter the higher strata of Universal Soul. Till then you will keep wallowing in your present condition -

Because of profane affection, the man suffers agony. Death's courier is spying all.

Nanak, the Guruwards are saved by contemplating over the True Name.

In words we are good, but in deeds bad.

Within mind we are impure and black, but white from without.

We emulate with those who stand and serve at Lord's door.

They are imbued with the love of their Bridegroom and enjoy the pleasure of His dalliance.

They remain powerless even when possessing power and are ever humble.

Nanak, our lives become profitable if we associate with them (such brides).

ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥
ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ॥
ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ
ਖੜੀਆਹ॥

ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ॥
ਹੋਏ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ॥
ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ
ਮਿਲਾਹ॥ ਅੰਗ - 85

Thus the whole congregation showed obeisance to the great saint and dispersed to their respective activities, with a keen desire to hear the discourse of the great saint in the evening also.

Discourse (Part III)

Sant Maharaj, Sri 108 Sant Ishar Singh Ji Maharaj, Rara Sahib Wale used to address Diwans (congregation) in the morning at Chandigarh for an hour daily. With his discourses, he used to do favours to the audiences. Today, he was requested thus, Great Sir, yesterday, you imparted to us the knowledge about the various centers of energy in the human body in a very detailed manner. By that, our countless doubts were removed. Many of the seekers among us used to do long *Pranayam* exercises, without consulting anyone. They had the desire to enter these various centers of energy. But all our doubts and misconceptions have now been removed, because these exercises are extremely tough and beyond our capacity. Kindly do us the favour of explaining to us some very simple ways to cross this ocean of the world.

Answer - Sant Maharaj commanded thus: there are some mental means by practising which one can easily cross the ocean of the world, though discharging his worldly responsibilities, carrying on with his job, or with his business or farming or any other occupation, by keeping the company of the realized great souls. He said that the first gate to the spiritual path is called *Vivek* (ਵਿਵੇਕ) (right knowledge and discrimination). It is most necessary to cross through this door. The second gate is called *Vairag*

(**वैराग्य**) (non-attachment to the world). So long as one does not develop in one's heart complete non-attachment to the worldly matters, he cannot be rid of the grip of the *Maya* (illusions), the third gate is *Sam* (**सम**) (self-control) which has six kinds. The fourth one is the strong desire for knowledge. Crossing it, the main gate of Satsang (religious congregation) is gained. Passing through that, one contacts the next methods, which are listening to and meditating on the holy texts, practising their edicts and on to self-realization. By these means, one can easily cross this worldly ocean of woe. Now you listen, about each one of these methods with concentrated attention.

1. *Vivek* (**विवेक**) (right knowledge and right understanding). Our soul is immortal. The body is perishable. Anyone who is born in the world must die one day. Hence the body is subject to death. The soul does no activity; this is present in the whole world - in all beings. It is indestructible, even in the same state, beyond all influences, desireless and deathless. All bodily beings, who came to this world, had one day to quit it. His body was destroyed. Fully fixing this idea in one's heart with full faith and consideration is called *Vivek* (Right Knowledge). One's daily action should be to accept Truth and renounce untruth, with the mentality of the royal swan (the swan is said to separate milk from water). If you place milk to drink before the swan it churns the milk with its beak and stands back waiting for the result. The milk is split, the water is separated and becomes cheese separate. The swan moves forward and eats the cheese and leaves the water alone. Similarly in the world one thing is eternal and the other is temporary. The eternal is the soul, all perfect and one's self.

That soul is always beyond birth and death, joy and sorrow, gain and loss, praise and censure.

It is unchanging, deathless, desireless self. Nature which has the characteristics of the two, name and shape is always subject to annihilation. No form of it is everlasting. It is a subordinate entity (not the chief item). It is not one's self, the soul has given it existence for a little while. When the time comes, all this paraphernalia is destroyed.

So the fact to be understood is that the soul is non-destructible. It never ceases to be. The world moves in the opposite direction to the soul, hence the world can never be lasting. It is prone to death. Developing unshakable faith in the concept is called *Vivek* (True Knowledge). Just as there are steps to climb a tall temple similarly *Vivek* is the first step for the climb to spiritual heights. Till that time when *Vivek* is born in the heart, it is impossible to climb to the next step (higher stage). Hence it behoves the learner to fully establish *Vivek* in his heart; and keeping in view the fact that all his worldly relationships such as the sons and daughters relatives and fraternal kins, countries and nations are the chains that bind him. He should totally ignore these insubstantial things and should ever keep himself joined to *Waheguru Ji* (God Almighty).

2. *Bairag* (**बैराग्य**) (non-attachment to the world). The second essential item is *bairag*. Till there is the birth of *Bairag* in his mind, he can by no means break the fetters of *Maya* (illusion). His mind set will always go on desiring small enjoyments, the highest of them being the enjoyments in the heaven. It will go on giving birth to more and more

cravings. So long as his mind keeps churning the various desires, it will never attain concentration. The attraction of the desire is so powerful, that despite our million efforts, it never leaves us alone.

On this subject, they narrate a parable. For some reason, (king) Bhartari Hari developed extreme form of disinterest in the world, to the greater and greatest degree. His heart turned away from all the pleasures of the world. He renounced his throne and kingdom, he even left his queens who were paragons of beauty. He put away his ornaments of diamonds and jewellery, retreated to the jungle and started practising penances. He even dispensed with all garments on his body. He completely stopped going to the settlements (towns or villages). He cupped his hands to drink water. He began to live on wild herbs and roots. He wandered in the forest. At all times, he remained in the state of non-attachment to the world. He kept nothing with himself. One day, while he was practising austerities, it was dawn and the dew drops on the blades of grass reflected the sheen of the full moon. It seemed as if every single blade of grass had become the resting place of pearls and diamonds. On all sides, there was such a pleasant scene of beauty. This scene enraptures the mind. Just then, Bhartari Hari sighted a bright shining object on a small plant. An idea crossed his mind that it was a priceless ruby, the like of which was impossible to find in the world. In this misconception he stretched his hand to pick up that invaluable ruby. He was wonderstruck to find that it was no ruby at all, but only a deceptive illusion of nature. It was the spit of someone who was chewing the betel leaf, which in the resplendent rays of the moon seemed to be an invaluable ruby.

Understanding all this, Bhartari Hari's mind felt a great distaste for the worldly affairs. He was full of remorse at the thought that it was the end of all his sacrifices; he had renounced his crown and kingdom, he had forsaken the most beautiful lotus like queens. He had left behind luxurious couches. He had turned his back on the pleasures of the world. Still in his mind, deceptive mentality remained alive -

If you conquer the enemy in your mind you have conquered all your enemies. With conquering the enemy in the mind, you have vanquished all your enemies.

ਮਨ ਰਿਪੁ ਜੀਤੇ ਸਭੁ ਰਿਪੁ ਜੀਤੇ ॥
ਮਨ ਰਿਪੁ ਜੀਤੇ ਸਭੁ ਰਿਪੁ ਜੀਤੇ ॥
(ਬੈਰਾਗ ਸਤਕ)

If the enemy in the mind is alive, then all the enemies are living. If you conquer your mind, you have conquered all your enemies. On the other hand, when the mind becomes so firm that it looks upon all the pleasures of the world, even on the celestial joys of heaven as dust and filth, that condition is called Bairag (indifference to worldly affairs). About this, there is a quotation from Vichar Sagar as under -

When one rejects all the enjoyments of even heaven, then such state is called Bairag, so say the sages, who know the meanings of the Vedas.

ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਲੋਕ ਭੋਗ ਜੇ ਚਹੈ ਸਬਨ ਕੋ ਤਿਆਗ ॥
ਵੈਦ ਅਰਥ ਗਿਆਤਾ ਮੁਨੀ ਕਹਤ ਤਾਹਿ ਵੈਰਾਗ ॥
ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ, ਪੰਨਾ - 5

The fact to be understood is whether we should renounce home and keep wandering like Bharatri in the jungles. This is not the case, for the whole thing relates to the mind-

M-The mortal's business is with his mind. He who chastens his mind attains perfection. Kabir thus speaks to his self: None like the mind have we found to guide.

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ
ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - 342

If one has conquered the mind, he can continue to discharge all his responsibilities, but developing the mentality of Bairag and discrimination, he could have even normal relationship with his family members. One's mind should not get engrossed in any matter, one should not allow any desire to enter one's mind. He should give top priority to the attainment of divine condition and should have a firm determination to follow its means.

Thus the above-mentioned methods are the first and second steps, towards reaching his goal.

3. Sam (ਸਮ) - It has six characteristics, Great souls have described them thus -

Shum (not allowing the mind to be inclined towards worldly things) the second is dum (keeping purity in the sense organs and withdrawing from any interest in their functioning).

The third is Shardha (complete faith or earnestness). The fourth is Samadhan (training the mind to be disinterested in worldly matters and have full faith in Gurbani). The next is upram (eliminating of several desires). The sixth one is Titeeksha (tolerance of heat or cold, hunger or thirst alike).

ਸਮ ਦਮ ਸ਼ੁਧਾ ਤੀਸਰੀ ਸਮਾਧਾਨ ਉਪਰਾਮ॥
ਛੱਠੀ ਤਿਤੀਕਸ਼ਾ ਜਾਨਿਏ ਭਿੱਨ ਭਿੱਨ ਯਹ ਨਾਮ॥
ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ, ਪੰਨਾ - 5

Withdrawing the mind from the worldly affairs and not letting it to be inclined towards worldly pleasures is called shum. For instance, not committing violence, not telling a lie, not to steal, to be strictly confined to one's wife, practising higher virtues, to have fortitude, to be full of mercy, being soft-hearted, giving good advice to all, eating less food and every day taking a bath

of the body, mind and intellect, these are the virtues. To bathe in water is body's bath. The bath of the mind consists in expelling from the mind - attachment, jealousy, rivalry and enmity, hypocrisy, deceit, fraud. This constitutes the bath of the mind. The bath of the intellect comprises giving a lodging in one's heart to true scriptures, sayings of the great souls, and the fundamentals propounded in Gurbani (Guru's gospel).

So always put a brake on the mind from pursuing worldly pleasures is called Sam.

Dum (ਦਮ) - Dum consists in maintaining purity of all the physical organs and controlling the sense organs from their functions as sound touch, sight taste and smell.

Sharda (ਸ਼ਰਧਾ) - It consists in having unshakable faith in the sayings of the self realized souls, and also in the gospel, expounded in Guru Granth Sahib, regarding it as the final Truth and keeping complete faith in it also in looking upon the Guru as God Himself.

Samadhan (ਸਮਾਧਾਨ) - Looking on this world with indifference and regarding it as the visible form of Waheguru Himself is Samadhan. As Guru Maharaj commands us to look upon the world as the manifestation of God -

This entire world, which ye behold is the Lord's manifestation.

God's image alone is seen in it.

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੈਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 922

Wherever I see, there I see Him present. He, My Master, is never far from any place.

O my soul, ever remember Him, who is contained in everything.

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ

ਜਾਈ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥

ਅੰਗ - 677

He sees, hears, and is ever with me, but I, a fool, deem Him to be distant.

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ
ਦੂਰੀ ਰੇ॥

ਅੰਗ - 612

Farid, do thou good for evil and harbour not wrath in thy mind.

Thy body shall be infected with no disease and thou shalt obtain everything.

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ
ਹਢਾਇ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥

ਅੰਗ - 1382

Bear not enmity to anyone.

In every heart the Lord is contained.

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ॥ ਅੰਗ - 259

Kabir, I am the worst of all; except me, everyone else is good.

Whosoever realises thus, he alone is my friend.

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੈ ਸਭੁ
ਕੋਇ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - 1364

Not accepting these principles as the fullest Truth and not forsaking one's preconceived notions are the biggest road-blocks in the path of the faith. They do not let the seeker move forward at all. Uprooting all one's doubts in totality by going in the company of self realized great men is called Samadhan (removal of all doubts).

The exact opposite of this Samadhan is to nourish such doubts under the influence of bad company and by reading the literature of passion and jealousy and allowing them to take root in the heart. Also the exact opposite of Samadhan is to ignore the fundamentals taught by the Guru and to substitute in their place one's own opinions

and to believe in them and to express them.

Thus Samadhan generally consists in following the Guru's teachings in toto and to remove all obstacles in the path of feelingful faith.

Upram (ਉਪਰਾਮ) - Having complete contempt for sexuality and looking on all women as mothers, daughters, sisters is called Upram.

As against this, compromising with the opposite of one's chosen determination is just like taking poison. It also consists of expelling from the mind obscene or vulgar thoughts, and keeping oneself untouched by five thieves namely, sex, anger, greed, illusion and pride and unlinking oneself from the five senses, namely sound, touch, sight, taste and smell; having no pride in one's power, property, beauty, caste and youth; also keeping oneself untouched by the four passions - hilarity, vanity, anger and covetousness. All this goes by the name of Uparam.

Titiksha (ਤਿਤਿਕਸ਼ਾ) - Titiksha (Endurance) consists of creating the habit of bearing heat and cold, hunger and thirst at the time of satsang. Also rendering such service to the members of the congregation, attending Guru's meeting as is suitable for the summer or winter according to the season. This is called endurance.

All the above-named methods are called strong desire for liberation (salvation).

These four means are the four stages, or the four destinations or four steps in the four groups in the journey of spiritualism. Just as you can't climb up to the temple without steps, similarly you can't succeed in rising to the next higher stages which are called hearing holy discourses. Contemplating them and practising them unless you adopt these methods.

(... to be continued)

WATER, SOFT DRINKS AND TOXIC FOODS

Dr. Bhagat Singh Makar
Mobile - 99885 15049

Whenever one is visiting a doctor and ask him how much water one should drink everyday. All doctors will tell you different figure. Please weigh yourself, divide by 10 and subtract two, this will tell you how much water one should drink each day. For example, if your weight is 60 kg divide by 10 and subtract 2. It makes four liters water for everyday for a person weighing 60kg.

SALIVA AND INDIGESTION - It is highly recommended one should wash his teeth before going to bed and first thing in the morning drink 1 to 3 glasses of water with slice of lemon in it. Where body organs in the night are resting but saliva will be accumulated in your mouth. Saliva contains various enzymes and minerals which help the digestion of the food. It is *well* known that diabetic patient's wound take longer time to heal than non-diabetic patients. If one applies early morning saliva in the wounds it will heal it in 10-15 days rather than one month. We all know very well if any animal cuts his or her part of its body (for example hands and legs) they start licking the wound because they know *that saliva will heal their wound. It has been noted by various Ayurvedic doctors specially Bhagwat Ji that if you apply early morning saliva to your eyes, if you are Suffering with conjunctivitis, it will heal within 2-3 days and also if you apply saliva on Psoriasis, eczema it helps to heal the skin very quickly. Few experiments on gangrene in diabetic patients help wonderfully in long*

duration. Diabetic person does not has to go through amputation.

DIGESTION - The food is not important but digestion is. It is advised one should not drink water after food but drink as much as half or one hour prior to food intake. It is well documented when you eat food, it is acted in stomach by various enzymes and pepsin hydrochloric acid. After one and half hour food passes intestine, if you drink water or eat fruits with food it becomes paste and passes in intestine directly avoiding contact with stomach juices and enzymes food get rotten and it produces flatulence leading to abdominal pain, acidity, peptic ulcer. It also increases bad cholesterol and causes lot of other ailments.

It is also advisable that one should riot go to the bed after *eating food* but wait 2-3 hours after food intake. *It fatten stomach (Pot belly and weight gain).*

Poisonous opposite character food (Alkalin, acid food and fruits) - together they poison the body Mr. Bhagwat Ji said there are 103 varieties of food which are opposite in nature.

a) One should never take milk with onion. It will cause enzema, psoriasis and itching of skin.

b) Kathal (jackfruit) should never be taken with milk it may cause acidity flatulence and other side effects.

c) Food containing citric acid like

mousamy, lemon, orange, grape fruit. Grapes should never be taken with milk. This combination of fruits changes the PH of the stomach causing lot of abnormal problems in abdomen as mentioned above.

d) There is only one fruit called Amla which is rich in vitamin C, calcium and citric acid. It can be taken with milk.

e) Mango with milk should not be taken until it is fully ripe and very sweet.

f) Urad pulse (Mah kid al) one should never eat this pulse with yogurt continue eating with yogurt (dhai) will cause high blood pressure and heart attacking in long term.

g) It is very strange that in marriages and in all parties, we are all served with dhai bhalla and yogurt. I should advise all ladies who prepare marriage menu and parties should use moong pulse in dhai bhalla. One should not poison the guest.

h) It is sincerely advised that you should not boil carton of milk but just warm it and drink it. It is already pasteurize milk by heating it destroys vitamin C and B12.

Some other precautions:

1. Do not take bath after eating food.
2. Do not drink water while standing it causes joints pain.
3. It is well known food cooked in earthenware have best digestive value.
4. Try to avoid wheat preparation like biscuits, cake, pastries etc.
5. Do not use white salt, it has plastic and it is poisonous. Use sandha or black salt.

SOFTDRINKS - It is very well known the soft drinks available in the market are

very dangerous for health. I would like to point out soft drinks effect our metabolism, not one way but various ways. In 2003 a paper published in medical current journal which clearly tells us how soft drinks effects human body. About 10-15 years ago Dr. Rose Walker a cardiologist in Australia published a paper and it mentioned that soft drinks consumption is very harmful for human body. Our stomach PH is seven and cold drink PH is 3.4. It affects our teeth bones and gums. Usually we drink very cold drink either from the shops or from the fridge. The drink bottle temperature is 0 or about 1-4. It changes stomach PH, destroy all juices and enzymes, creating acidity leading to poor absorption of the food, as a result food gets fermented and poisonous. It gets into our blood vessels causing many late life diseases like heart disease, increase the cholesterol, high BP and weight. Personally I do not blame public, because they are not aware of soft drinks side effects and they are bombarded by media with Bollywood actors, newspapers and radios.

One should know that all soft drinks have following Pesticides.

- 1) DDTA - causes blood cancer and infertility
- 2) Landaus - causes infertility, nervous system problem
- 3) Chloropriphone - causing pneumonia and chest infection
- 4) DTA - damage nervous system

I remember that WHO noted that there was lot of infertility in young generation it is due to pesticide drink causing low sperm count at early age of 30-40 instead of 50-55.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust,

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$